

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Diplomová práce

Drogová scéna v legislativě České republiky

Jitka Třísková

© 2009 ČZU v Praze

!!!

**MÍSTO TÉTO STRANY VLOŽIT
ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE.**

**(DO JEDNÉ VAZBY ORIGINÁL A
DO DRUHÉ KOPII)**

!!!

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Drogová scéna v legislativě České republiky" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 10. dubna 2009

Poděkování

Na tomto místě bych ráda vyjádřila poděkování těm, kteří mi byli nápomocni při vypracování mé diplomové práce, pomohli mi proniknout do problematiky drogové scény a jejichž prostřednictvím jsem získala mnoho cenných informací. Zvláštní poděkování patří vedoucímu diplomové práce JUDr. Janu Blažíčkovi za odborné vedení, poskytnuté konzultace a věcné připomínky k tématu při vypracování diplomové práce.

Drogová scéna v legislativě České republiky

Drug scene in the legislation of Czech Republic

Souhrn

Tato práce je zaměřena na analýzu drogové problematiky v kontextu s legislativou České republiky. Vývoj na našem území je podán z historického pohledu chronologicky do současnosti. Tento výklad však nelze podat odtrženě jen z pohledu České republiky, neboť tento vývoj souvisí s vývojem ve světě i v Evropě. Taktéž legislativa je do velké míry tvořena mezinárodně, kdy je Česká republika vázána několika multilaterálními úmluvami, z čehož vyplývá nespočet závazků.

Hlavní část práce lze shrnout do čtyř základních částí. První část práce podává ucelený pohled na tento vývoj a to již z období Rakouska – Uherska, přes období první republiky, dále pohled po druhé světové válce do roku 1989 a vývoj po tomto období do současnosti. Druhá část studie se zabývá současností v daném tématu, zhodnocením legislativního přístupu České republiky a s tímto související protidrogovou politikou. Třetí část pojednává čistě o současné legislativě, přesně vymezuje pojmy a právní normy upravující oblast drog, přesně vymezuje danou oblast včetně terminologie drogových deliktů a rozboru trestných činů. V této části je kladen důraz především na oblast trestního práva. Práce se ve čtvrté části věnuje oblasti drog a legislativy z pohledu Evropské unie a nabízí srovnání různých legislativních přístupů v Evropě s Českou republikou.

Logickým vyústěním práce je po analýze legislativy a jejího vývoje návrh změn v legislativě České republiky a rozbor možných dopadů v dané oblasti. Problematika drog je velice složitým tématem, zabíhající do různých vědních oborů (kriminologie, kriminalistiky, lékařství, sociologie, psychologie), cílem práce však bylo rozebrat drogovou problematiku pouze v uvedeném spektru, drog a legislativy v České republice.

Klíčová slova

Drogová problematika, droga, legislativa, protidrogová politika, mezinárodní právo, mezinárodní úmluvy, trestný čin, trestní zákon, prevence, návyková látka

Summary

This thesis is aimed at analyzing the drug challenge in the Czech legislative context. The development in the Czech territory is shown chronologically from the historical point of view. However, this expose cannot be only presented from the Czech viewpoint, since this development relates to the one in Europe and the whole world. The legislature is created on the international basis as well; the Czech Republic is liable for several multilateral treaties and this situation means a lot of obligations.

The thesis consists of four particular sections: The first one presents a complete view of this development since the Austria-Hungary Empire, during the First Republic, the era after the World War II (as late as 1989) and then until now. The second part solves the current situation in this field; it evaluates the Czech legislative attitude and related anti-drug policy. The third section deals with the current legislature; it exactly defines terms and legal norms which readjust the field of drugs; it precisely defines this area (including the terminology of drug perpetrations and analyzing crimes). This part particularly enhances Crown law. In its fourth part, the thesis follows the area of drugs and related legislature from the European point of view; it compares legislative approaches in Europe and the Czech Republic.

As a logical conclusion, this thesis (after analyzing the legislature and its development) brings the proposal regarding changes in the Czech drug legislature as well as analyses of possible impacts in the area. The drug challenge represents a very difficult theme, which relates to various sciences (criminology, criminal science, medicine, sociology, psychology). However, the aim was analyzing the drug challenge in the presented scope only – i.e. drugs and the Czech legislature.

Key words:

Drug challenge, drug, legislature, anti-drug policy, international law, international treaties, crime, Crown law, prevention, addictive substances

Obsah

SOUHRN	2
KEY WORDS:	3
1 ÚVOD.....	6
2 CÍL PRÁCE A METODIKA.....	8
2.1 Cíl práce	8
2.2 Metodika	9
3 DROGOVÁ PROBLEMATIKA ČR.....	10
3.1 Zneužívání drog v Českých zemích	10
(Rakousko-Uhersko).....	10
3.1.1 Historie drogového problému (Rakousko – Uhersko)	10
3.1.2 Legislativa v době Rakouska–Uherska	11
3.2 Zneužívání drog v Českých zemích (období „první“	13
republiky)	13
3.2.1 Drogy v období „první“ republiky	13
3.2.2 Legislativa v období „první“ republiky.....	14
3.3 Drogový problém v období po druhé světové válce do listopadu 1989.....	16
3.3.1 Drogy na území ČR v období po druhé světové válce do roku 1989.....	16
3.3.2 Legislativa ČR po druhé světové válce do roku 1989.....	17
3.4 Drogová scéna ČR po roce 1989 do současnosti.....	19
3.4.1 Drogový problém v ČR po roce 1989 do současnosti.....	19
3.4.2 Legislativa v České republice po roce 1989.....	24
3.4.3 Současné platné mezinárodní právo v oblasti drog	26
4 DROGY A ZÁKONY V ČR	31
4.1 Protidrogová politika.....	31
4.1.1 Protidrogová politika v oblasti prevence (obecně).....	32
4.1.2 Primární prevence	34
4.1.3 Sekundární prevence	34
4.1.4 Terciální prevence.....	35
4.2 Drogový trh.....	35
5 LEGISLATIVA V OBLASTI DROG V ČR.....	38
5.1 Zařazení drogových deliktů v rámci trestního práva	38
5.2 Terminologie drogových deliktů.....	42
5.2.1 Droga.....	42
5.2.2 Návyková látka, jiná návyková látka než alkohol.....	43
5.2.3 Omamná látka	45
5.2.4 Psychotropní látka.....	46
5.2.5 Přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku	46
5.2.6 Prekursor	47
5.2.7 Jed	47
5.3 Rozbor drogových trestných činů.....	48
5.3.1 Trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů	48
5.3.1.1. Základní skutková podstata trestného činu dle § 187 odst. 1 TrZ:.....	49
5.3.2 Trestný čin šíření toxikomanie.....	61
5.3.2.1. Základní skutková podstata dle ustanovení § 188a odst. 1 TrZ.....	62

5.3.2.2.	Kvalifikovaná skutková podstata dle ustanovení § 188a odst.1,2 TrZ.....	63
6	POROVNÁNÍ LEGISLATIVY EU A ČR.....	64
6.1	Legislativa EU	64
6.2	Vybraný legislativní profil státu EU.....	65
6.3	Porovnání legislativních profilů EU s ČR.....	68
7	ZÁVĚR.....	70
7.1	Konkrétní návrhy de lege ferenda	71
8	SEZNAM LITERATURY.....	73
8.1	Knižní literatura.....	73
8.2	Odborné články:.....	75
8.3	Právní normy a předpisy:.....	76
8.4	Rozhodnutí soudních orgánů	76
8.5	Elektronické zdroje.....	77
8.6	Seznam tabulek	78
	Tabulka č. 1: Incidence problémových uživatelů drog.....	78
	Tabulka č. 2: Drogová kriminalita - § 187, § 187a, § 188, § 188a TrZ.....	78
8.7	Seznam obrázků	78
	Obrázek č. 1: Mapa ČR (Výdaje na protidrogovou politiku ze státního a místních rozpočtů v krajích ČR v r. 2005, v tis. Kč na 100 tis. obyvatel)	78
	Obrázek č. 2: Mapa ČR (Počet problémových uživatelů drog na 1 000 obyvatel ve věku 15 – 64 let a podíl problémových uživatelů opiátů a pervitinu v krajích ČR v r. 2005)	78
8.8	Seznam grafů	78
	Graf č. 1: Celoživotní prevalence užívání vybraných nelegálních drog podle věkových skupin v %.....	78
	Graf č. 2: Frekvence užívání konopných látek mezi respondenty, kteří uvedli užívání v posledních 30 dnech v %	78
	Graf č. 3: Počet osob obviněných z drogových trestných činů v r. 1998-2005 podle Policie ČR	78
8.9	Seznam zkratek	79
9	PŘÍLOHY	80

1 Úvod

Kontrola drog není magickým úkolem. Pokroku lze dosáhnout plným uplatněním všech ustanovení mezinárodních dohod o kontrole drog a ochotou zkoumat a otevřeně diskutovat o příčinách a následcích problémů drog a způsobech jeho řešení. V mnoha zemích bohužel v otázce drog převládá pasivní až apatický postoj. Zůstat pasivním znamená vyklidit pole pašerákům drog a ponechat uživatele drog na pospas osudu.“¹

Antonio Lourenço Martines

předseda INCB

(Výbor OSN pro mezinárodní kontrolu drog)

Vysoká latence je charakteristickým rysem drogové kriminality. Je třeba si uvědomit, že statistiky uváděné policií nebo jinými orgány o počtu osob, které byly za drogové trestné činy stíhány, obžalovány a odsouzeny, je pouze malou částí skutečně páchané drogové kriminality v ČR. Tento fakt dokládá celá řada publikovaných statí v odborném tisku. Navíc problematika, která vzniká při zacházení s drogami zabírá široké pole působnosti. Oblastí, ve kterých jsou způsobeny závažné problémy z důvodu jakékoli manipulace s drogami je několik. Fenomén nazývaný „drogy“ se tedy netýká jen oblasti zdravotní. Drogy představují pro společnost také problém sociální (u konzumentů dochází ke změnám životních hodnot, narušování mezilidských vztahů), finanční (zde je zatížena veřejná sféra, kdy jde především o náklady na represí a podporu nejrůznějších preventivních programů, ve sféře sociálního zabezpečení pak vznikají zvýšené výdaje na podporu v nezaměstnanosti, sociálních dávek či invalidní důchody). S drogami je také spojeno široké spektrum trestné činnosti. Mimo trestné činnosti týkající se nelegální výroby a distribuce drog, která má nesporně vliv na možné zvyšování poptávky po drogách existuje i rozsáhlá trestná činnost páchaná pod vlivem nebo v souvislosti s užíváním drog. Na tyto trestné činy pak přímo navazuje trestná činnost, spojená s uplatněním nelegálně získaných finančních prostředků z drogové trestné činnosti. Shora

¹KOMOROUS, J. *Rok 2000 z pohledu NPDC*. Bulletin NPC. Praha: MV 2000, s. 2

uvedené důvody, jejichž výčet není zdaleka kompletní, vedou zákonodárce k tomu, aby se pokusili regulovat také právní prostředky zneužívání drog.²

Každý stát si je vědom vysoké nebezpečnosti drog pro společnost a legislativní opatření jsou jednou z oblastí v boji proti tomuto „zlu“. Legislativa však musí být doplněna i o jiné oblasti jako oblast vzdělávání, systémovými a organizačními opatřeními, oblastí prevence kriminality. Legislativa související s užíváním drog je primárně zaměřena prohibičně. Cílem je tedy omezení jejich užívání a to zejména trestněprávními prostředky. Zneužívání omamných a psychotropních látek a s ním související kriminalita je jedním z rizikových faktorů vnitřní bezpečnostní situace státu.

²JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné, Zvláštní část*, 2. vyd. Praha: 2003. s. 102-103

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem práce je, na základě studia materiálů, vymezit, popsat a zhodnotit drogovou problematiku především z pohledu platné právní úpravy. Danou oblast je nutné hodnotit formou uceleného přehledu s ohledem na historický vývoj v oblasti drog a práva nejen na poli vnitrostátním ale i mezinárodním. Pro další sledování práce je velice důležité přesné a legální vymezení termínů, jakými jsou droga, návyková látka, omamná látka a jiných. Vymezení základních pojmů a to především z hlediska práva, je důležitým úkolem. Přesné terminologii, převážně v oblasti trestního práva, je věnována další část. Trestní právo hmotné, které musí stále častěji reflektovat i závazky vyplývající z mezinárodního práva veřejného, je zde nejsledovanější oblastí. Práce je však především pokusem o zhodnocení dosavadního legislativního přístupu a praxe České republiky ve sledované oblasti a následně poskytnutí analýzy příslušné judikatury a publikovaných názorů na toto téma. Legislativa ČR ve sledované oblasti již v minulosti prodělala změny a nastínění analýzy novelizace je v práci taktéž obsažena.

Z důvodu velmi složitého a rozsáhlého tématu, kterým legislativní rámec týkající se drogové problematiky je, obsahuje práce i poznatky z jiných vědních oborů, které nejsou pouze oblastí právní. To však neznamená, že se jedná o práci multioborovou, s podrobným textem, spadajícím do oborů kriminologie, kriminalistiky, lékařství, sociologie, psychologie a dalších. Analyzovat a nastítnit mezinárodněprávní rámec drogové problematiky tvořený v současnosti několika multilaterálními úmluvami, z něhož vyplývá nespočet závazků dobrovolně přijatých Českou republikou, je cílem značně složitým. Nástin různých přístupů právní reglementace uplatňovaných na mezinárodním poli s důrazem na jednotlivé země evropského prostoru není možný. Právě z těchto důvodů obsahuje práce analýzu legislativních modelů vybraných členských států Evropské unie a určité legislativní profily.

Závěrem je vhodné zdůraznit skutečnost, že cílem rozhodně nebylo dospět k některému z obecných a vědecky prázdných konstatování ve smyslu: „*drogy jsou něco nebezpečného, normální je drogy nebrat, vyhlásíme válku drogám apod.*“, a to i přesto, že

drogový problém je reálně jedním z klíčových celosvětových problémů od druhé poloviny dvacátého století. V této práci jde především o analýzu faktů, poznatků a jejich souvislostí především v oblasti práva. Jde o vymezení samotné právní úpravy a v neposlední řadě o shrnutí analýzy dopadů již proběhlých právních novelizací v ČR v dané oblasti.

2.2 Metodika

Diplomová práce a její metodika byla provedena formou analýzy textu právních norem, odborné literatury, odborných článků, interních aktů řízení a následného porovnání jednotlivých názorů odborné veřejnosti, včetně osobní účasti na projevených názorech. Analýza byla taktéž provedena na základě podrobného studia materiálů dané problematiky a poté bylo provedeno srovnání s legislativou jiných států EU. Sloučením těchto pohledů byl vytvořen ucelený přehled v drogové problematice v oblasti práva z pohledu historického vývoje, současné legislativy i legislativy EU. Výstupem práce je pak navržení vhodných legislativních řešení v dané oblasti.

3 Drogová problematika ČR

V této části práce se krátce zmíním o vývoji drogové problematiky na území České republiky. Historický vývoj zneužívání drog, nástin, forma, druhy zneužívaných látek, forma jejich aplikace, počty toxikomanů a kriminalita s tímto související je pro další sledování práce velice důležité. Legislativu ČR a mezinárodní úmluvy v dané oblasti je třeba chápat v kontextu s historickým vývojem v oblasti drog nejen vnitrostátním, ale světovým potažmo evropským. V níže uvedeném textu z pohledu historie, lze již snadno vyčíst, že nedostatek prevence a represe v oblasti drog vedla k nárůstu jejich zneužívání a opomíjet tuto stránku ze strany státu je velmi nebezpečné jak pro jednotlivce, tak pro celou společnost. Historie drogové problematiky na našem území je v textu uspořádána chronologicky, společně s právními normami jak mezinárodními, tak vnitrostátními.

3.1 Zneužívání drog v Českých zemích

(Rakousko-Uhersko)

3.1.1 Historie drogového problému (Rakousko – Uhersko)

Biochemik a antropolog Alois Pokorný (1826–1886) porovnával různé stylizace a ornamenty neolitického umění s uměleckými díly, vytvořenými ve stavech změněného vnímání, navozeného chemikáliemi a dospěl k názoru dle podobnosti, že se shoda dá vysvětlit halucinogenním vnímáním a to ve stavech, které např. vyvolává muchomůrka červená. V období neolitu se na našem území nejspíše inhaloval i kouř hašiše. Počátky zneužívání drog sahají nepochybně ke zneužívání drog rostlinného původu. Jednalo se především o konopí, houby (viz. příloha č.1), rostliny z čeledi lilkovitých, např. durman, rulík, blín. Ty obsahují atropin a skopolamin. Slavný humanista a lékař Philippus Aureolus Paracelsus (jistý čas žil na zámku v Moravském Krumlově) prováděl zkoušky chemikálií vyvolávající halucinogenní stavy na vlastním těle. Byl to právě on, jenž vyslovil myšlenku: „*Lék odděluje od jedu pouze velikost dávky*“.³

³ NOŽINA, M. *Svět drog v Čechách*. Praha: KLP – Koniasch Latin Press, 1997. s. 47-50

V 17. století se začaly omamné látky využívat k vyvolání příjemných, fyzických i duševních stavů a požiteků. S rozvojem technických věd a zlepšení zpracování chemických metod čištění a oddělování látek se začala šířit i syntetická výroba nových látek, která je využívána jak k výrobě léčiv a jedů ve farmaceutickém průmyslu, tak i k výrobě tzv. požitekových látek. Zneužívání drog ve smyslu této práce (moderní zneužívání drog) spojené se závislostí je v českých zemích ze strany lékařů datováno až na konci minulého století. Tehdy se jednalo o několik zaznamenaných případů polykání opiové šťávy (opiofagismus). Vážnější problém i z hlediska společenského a patologického fenoménu lze přiřadit derivátu opia tzv. morfin. Zneužívání morfinu ve střední Evropě do značné míry odstartovaly války prusko-rakouská (1866) a prusko-francouzská (1870–1871), kdy na obou frontách hojně používali morfin lékaři při chirurgických zákrocích. Z takto léčených pacientů, kdy se morfin podával v neadekvátním množství pocházeli první „morfinisté“. Pokrok ve vědě předběhl na konci století ochranná opatření včetně legislativy, neexistovaly žádné mezinárodní konvence omezující tento jev. Morfinismus na konci století zaznamenal obrovský rozmach. V Čechách bylo zneužívání morfinu zaznamenáno v posledních dvou desetiletích 19. století. Jednalo se spíše o ojedinělé případy lékařů, lékárníků a pacientů původně léčených morfiem, u kterých následně propukla drogová závislost. Jednalo se tedy spíše o chybné užívání morfinu pro lékařské účely nikoliv nezákonný obchod. V této době navíc hospodaření s opiáty nepodléhalo žádné právní úpravě a na onemocnění morfinismem se pohlíželo jako na tragédii jednotlivce⁴.

Zneužívání morfinu nebylo do druhé světové války považováno za společenskou hrozbu. Látkou, které podnítila rychlý nárůst toxikomanů ve sledované historii byl kokain. Ještě v roce 1912 profesor soudního lékařství v Praze Vladimír Slavík konstatoval, že zneužívání kokainu v Čechách je malým problémem. V následujících letech došlo k prudkému nárůstu této látky ve střední Evropě.

3.1.2 Legislativa v době Rakouska–Uherska

Za Rakousko-uherské monarchie lze spatřovat první právní pokusy úpravy deliktů souvisejících s drogami. Tato problematika však nebyla v té době regulována obdobným

⁴ NOŽINA, M. *Svět drog v Čechách*. Praha : KLP – Koniasch Latin Press, 1997. s. 47-50

způsobem, jaký můžeme spatřit ve stávajícím právním řádu či konkrétně v trestním kodexu. Zjednodušeně lze konstatovat, že první obecně závazné právní normy, týkající se drog, byly přijaty v roce 1852, přesněji řečeno 27. května 1852. V tento den byl totiž schválen zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, jenž nabyl účinnosti 1. září 1852. Tento zákon byl rozsáhlou novelou trestního zákoníku z roku 1803 a zjednodušil systém trestů a jeho článek IV uvozovacího patentu zakotvil zásadu legality patřící mezi současné ústavní základní zásady známou ve své latinské mutaci: „*nullum crimen, nulla poena sine lege*“. Na rozdíl od zákoníku z roku 1803 již rozlišuje dělení protiprávního jednání na zločiny, přestupky a nově zavedené přečiny.⁵

První právní úprava v oblasti drogových deliktů zakotvená zákonem č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích se věnovala spíše oblasti o živnostenském podnikání a ukládání postihu za provinění proti tehdejším předpisům upravujícím nakládání s léčivy a jedy. S porovnáním s dnešní legislativou v oblasti drogových deliktů lze říci, že dotčená historická ustanovení upravovala převážně jednání, které dnes můžeme charakterizovat jako neoprávněnou distribuci. Tehdejší sankce nebyly příliš vysoké a k subjektivní stránce těchto deliktů postačovala především nedbalost. Držba a užívání drog trestné nebylo. Pro stručný přehled lze uvést tyto ustanovení: § 354 neoprávněný prodej léčiv vnitřních i zevních, § 368 nedbalost v chování a oddělení jedu, § 370 řešil zanedbání dohledu nad jedovatou látkou, § 337 upravující „užívání odvaru z makovic při dětech“. Např. při porušení tohoto ustanovení hrozila sankce pouze v případě, že nastalo těžké poškození na těle, nebo usmrcení následkem podávání uvedené látky. Toto jednání bylo pak klasifikováno pouze jako přestupek a za jeho spáchání hrozil trest ve formě vězení od 1 až do 6 měsíců. V případě následku smrti se jednalo o přečin, který se trestal přísněji a to vězením od 6 měsíců do 1 roku.

⁵ GAJDOŠÍKOVÁ, H. *Historický nástin právní úpravy drogových trestných činů: Projekt analýzy dopadů novelizace drogové legislativy*. Praha: [online]. 2001, [cit. 2009-02-12]. Dostupné z URL: http://www.drogy-info.cz/index.php/info/drogy_a_zakon/zakon_pod_lupou/historicky_nastin_pravni_upravy_drogovych_trestnych_cinu.

3.2 Zneužívání drog v Českých zemích (období „první“ republiky)

3.2.1 Drogy v období „první“ republiky

V období „první“ republiky došlo v podstatě k novodobému problému, který do té doby naše společnost v takovém měřítku neznala. Problém drog se v tomto období stával stále aktuálnější. Tato hrozba pro společnost byla odstartována ve formě kokainu (viz příloha č. 2). V roce 1920 došlo k zavedení průmyslové výroby kokainu v Německu a z německých laboratoří unikalo značné množství této látky. Nedostatek právních norem upravujících danou problematiku jak na poli mezinárodním tak vnitrostátním a organizovaný ilegální obchod s drogami, v té době tzv. moderní formou tohoto jednání, mělo za následek nekontrolovaný rozmach kokainu v ČR. Zneužívání kokainu se především v Praze stalo módou mezi tanečnický, umělci, i pražskou smetánkou. Kokain byl značně rozšířen i v prostředí opačném, mezi pražskými prostitutkami a v podsvětí. V Praze bylo asi 10 000 osob, které podlely požívání narkotik. Praha byla v „drogovém žebříčku“ na předních místech v Evropě.⁶

Nezákonný obchod s drogami byl v Československu novým fenoménem a jeho rozmach lze pozorovat v letech 1920 – 1925. Zaznamenaný nárůst zneužívání drog zvláště kokainu a ilegální obchod s ním měl za následek i represivní opatření jako např. zřízení: Policejní ústředny pro potírání nedovoleného obchodu s omamnými prostředky v ČSR. Ústředna rok od roku řešila ve spolupráci s jinými státy větší počet případů. Již v těchto letech se začala projevovat nedostatečná legislativa a i přes nárůst daného problému přetrvávali nízké sazby postihující nezákonný obchod s drogami. Dokument ministra spravedlnosti z 1. března 1933 uvádí: *„Lze předpokládat, že mnoho dalších případů s omamnými jedy se vůbec nedostalo k vědomí úřadů a že jest rozsah tohoto podloutného obchodu ještě větší, než jaký vyplývá z úředního konstatování hlášených případů. Tento zneklidňující fakt zasluhuje bedlivé pozornosti, uváží-li se, že podloutné obchodování omamnými jedy dotýká se přímo zdravotního základu obyvatelstva republiky, jenž by byl vážně ohrožen, kdyby nešvaru tajného užívání narkotik nebylo zpočátku účelně čeleno.*

⁶ Klan, Z. *Omamné drogy*. Praha: Orbis, 1947.

Poukazujíc na výše uvedenou policejní zprávu, žádá ministerstvo spravedlnosti za sdělení, zda ministerstvo veřejného zdravotnictví pokládá dosavadní stíhání podloudného obchodu s omamnými jedy správnými úřady za dostatečnou sankci, aby těmto činům bylo účinně čeleno.“⁷

Aktivita mezinárodních obchodníků s drogami na území ČSR byla alarmující. Tehdejší republiku vyhledávali jako azyl před stíháním v zahraničí. Důvodem byla opět nedostačující legislativa, která ilegální obchod s drogami kvalifikovala jako přestupek a nedovolovala vydávání stíhaných osob pro tyto delikty do ciziny. Počátkem 20. století si hrůzných následků při používání psychoaktivních látek obyvatelstvem začaly všimát vlády západních států. Nárůst fenoménu zneužívání drog si vynutil přijmout opatření jak na mezinárodní, tak na domácí scéně. Počátek mezinárodní spolupráce ve sledované oblasti se datuje rokem 1909, kdy byly učiněny pokusy omezit jejich přepravu. V tomto roce se konala tzv. Opiová komise v Šanghaji, kde bylo přítomno 13 států.

3.2.2 Legislativa v období „první“ republiky

Trestněprávní úprava z doby Rakouska – Uherska byla v účinnosti až do třicátých let 20. století. K podstatné změně došlo až na základě přijetí Mezinárodní opiové úmluvy a Úmluvy o omezení výroby a úpravy distribuce omamných látek. Tyto smlouvy byly promítnuty do právního systému tehdejšího Československa zákonem č. 29/1938 Sb.z.n. „Opiový zákon“. Tento zákon prováděl Mezinárodní opiovou úmluvu ze dne 23. ledna 1912, vyhlášenou pod č. 159/1922 Sb.,z.a n., Mezinárodní opiovou úmluvu ze dne 19. června 1925, vyhlášenou pod č. 147/1927 Sb. z.a n. a úmluvu o zamezení výroby a úpravě distribuce omamných látek ze dne 13. června 1931, vyhlášenou pod č. 173/1933 Sb., z. a n. Ustanovení § 1 opiového zákona mimo jiné stanovilo, že se úřednímu dozoru podrobují výroba, zpracování, příprava, rozdělování, obchod, dovoz, tranzit a vývoz omamných látek atd. Byl zde podán výklad základních pojmů a stanovena potřeba zvláštních povolení k disponování s těmito látkami. V trestní oblasti klasifikoval opiový zákon podle závažnosti přestupky, přečiny a zločiny. Přestupky byly postihovány okresními úřady pokutou od 500 do 50 000 Kč nebo vězením od 24 hodin do 5 měsíců.

⁷ NOŽINA, M. *Svět drog v Čechách*. Praha: KLP – Koniasch Latin Press, 1997. s. 60-61

Látku, jež byla předmětem přestupku, mohl okresní úřad zkonfiskovat bez ohledu na to, komu náležela. Mezi závažné delikty projednávané soudem patřily přečiny a zločiny, i pokusy o ně. Opiový zákon trestal v první řadě úmyslné vyrobení omamné látky, přípravu, zpracování, přepracování, přechovávání, rovněž prodej, uvedení do oběhu, nabídku, dovoz, vývoz nebo průvoz.

„Takové chování bylo kvalifikováno jako přečin a trestáno tuhým vězením od 3 měsíců do 3 let a peněžitým trestem od 5000,- do 50 000,- korun. Byl-li takový čin spáchán ve velkém rozsahu, v rámci provozování živnosti nebo za takových okolností, že z toho vzešlo těžké poškození těla nebo smrt člověka nebo nebezpečí pro život nebo zdraví lidí ve větším rozsahu, hrozil pachateli žalář od 1 do 5 let a peněžitý trest od 10 000 do 100 000 korun (§ 19 odst. 1 citovaného zákona). Trestná byla také výroba, opatření, přechovávání nebo přenechání nástroje nebo předmětu, který byl nepochybně určen k neoprávněné výrobě nebo k přípravě nebo k neoprávněnému zpracování nebo přepracování omamné látky, Zde hrozil pachateli trest od 1 měsíce do 1 roku a peněžitý trest do 5 000,- korun (§ 19 odst. 2 citovaného zákona). Pojem „omamné prostředky“ později „omamné látky“ upřesňovaly prováděcí vyhlášky.⁸

Zákon již v té době umožňoval podrobit odsouzeného policejnímu dohledu a cizince vypovědět z území republiky. Bylo možné předměty, určené ke spáchání trestného činu, kterými byl trestný čin spáchán nebo které byly trestným činem vyrobeny nebo získány, prohlásit za propadlé. Na základě opiového zákona byla zavedena povinnost zapisovat drogy do zvláštních tzv. „opiových registrů“, a to jak v případě velkoobchodu, tak maloobchodu. Drogy vydávané na předpis musely být v lékárnách do těchto registrů

⁸ GAJDOŠÍKOVÁ, H., *Historický nástin právní úpravy drogových trestných činů: Projekt analýzy dopadů novelizace drogové legislativy*, Praha: [online]. 2001, [cit. 2009-02-12]. Dostupné z URL: http://www.drogy-info.cz/index.php/info/drogy_a_zakon/zakon_pod_lupou/historicky_nastin_pravni_upravy_drogovych_trestnych_cinu.

zaevidovány atd. Na základě těchto opatření se dá říci, že se situace v oblasti drog v tehdejší České republice stabilizovala.

3.3 Drogový problém v období po druhé světové válce do listopadu 1989

3.3.1 Drogy na území ČR v období po druhé světové válce do roku 1989

Poválečné období, jak v Československu tak v celé Evropě mělo za následek určitou „hluchou“ periodu, vyvolané světovým konfliktem a situací po něm. Těsně po válce u nás fungovala regulace drogového problému bez větších nedostatků, což bylo způsobeno celkovým nedostatkem alkoholu a drog krátce po ukončení světového problému. Toxikomanie se vyskytovala spíše sporadicky a to především u osob přicházejících do styku s drogami z důvodů své odborné práce. Obecně je uváděno, že drogový boom ve světě začal v šedesátých letech dvacátého století. Ten samý problém s určitými specifiky postihl i tehdejší ČSSR. Do roku 1989 ČR patřila k „socialistickému táboru“. Na drogovou scénu měla tzv. železná opona značný vliv, neboť dopravit drogy do ČR nebylo jednoduché. Např. díky nemožnosti importu hašiše a heroinu, který v jiných zemích zásadně ovlivnil vývoj, se naší země prakticky nedotkl. Tento vliv měl za následek určitá specifika vývoje drogové scény u nás. Ještě v roce 1970 expert Světové zdravotnické organizace H. Bewley ve své zprávě o ČSSR, Jugoslávii a Francii nazval situaci u nás: „*Drug use for recreational purposes*“ („užívání drog k rekreačním účelům“). Přesto i u nás vznikla drogová scéna s určitými lokálními zvláštnostmi.⁹

V 60. a 70. letech se ve velké míře rozmohl tzv. sniffing-čichání těkavých látek (éter, benzol, chloroform, toluen, aceton, xylén, trichlorethylen atd.) „Sniffing“ měl přechodný ústup do osmdesátých let, avšak poté se opět vlna tohoto trendu vrátila a trvá dodnes. Největší, nejnebezpečnější forma drog však Československo zasáhla v podobě zneužívání léků. Tento stav odrážel stav země uzavřené za „železnou oponou“, kde byla zastávána politika bezplatného zdravotnictví a přidělování léčebných prostředků. Uvedený

⁹ NOŽINA, M. *Svět drog v Čechách*. Praha: KLP – Koniasch Latin Press, 1997. s. 98

vývoj měl určité vlny a to především v druhu zneužívaných látek, první látkou byl psychoton. Tento preparát byl zpočátku brán jako moderní, neškodný, farmakologický stimulant duševních procesů a lidské výkonnosti. Brzy byly u konzumentů objeveny závažné poruchy chování toxické psychózy a chorobné závislosti na této látce. V poměrně krátké době byl psychoton zařazen mezi tzv. omamné látky vázané trestním postihem při zneužití. Rozvoj lékové toxikomanie přinesla v Československu šedesátá léta. Na výše uvedenou látku navázala nová silnější a nebezpečnější psychofarmaka - enmetrazin a dexfenmetrazin. I tyto látky byly původně deklarovány jako neškodné s nenávykovými stimulačními účinky. V letech 1960 – 1964 stoupla u těchto léků konzumace na dvojnásobek. Potřebná regulace vydávání těchto látek byla velice vleklá a během této doby došlo ke značným škodám na duševním zdraví i na životech lidí. V souvislosti s fenmetrazinem a dexfenmetrazinem docházelo i k ilegálním únikům těchto látek přímo z výroby formou pašování. Tehdejší toxikomané se snažili tyto látky prodávané pouze na lékařský předpis nahradit jinými preparáty. Jednalo se především o léčivo Algena. Jeho spotřeba v dalších letech narůstala geometrickým způsobem. Tehdejším trendem, který lze považovat za ryze československý, bylo zneužívání antiastmatických kompozit např. Yastil, jehož hlavní účinnou látkou byl efedrin. Následovaly další dostupné léky jako Ipecarin, Pleumolysin, Solutan, Alnagon, Diolan atd. V sedmdesátých letech jsou zaznamenávány skupiny lidí, které se toxikomanii intenzivně věnují. Dostupné léky byli přepracovávány k toxikomanské potřebě např. Solutan (lék na kašel) k výrobě pervitinu nebo Alnagon k výrobě silného opiátu nazývaného braun. Pervitin se stal českou drogou číslo jedna. V tomto období byla specifická hlavně výroba drog. Tyto drogy, nejčastěji pervitin a braun, byly vyráběny zejména v domácích „varnách“. Jejich distribuce pak neprobíhala klasickým způsobem, ale v úzkém kruhu osob, které se většinou na samotné výrobě podílely.

3.3.2 Legislativa ČR po druhé světové válce do roku 1989

Československá legislativa, zacházení s drogami, v poválečném období nadále vycházela z respektování uzavřených mezinárodních úmluv a ustanovení trestního zákona. Opiový zákon, vládní nařízení č. 137/1938 Sb., kterým se provádí opiový zákon, vyhláška ministra zdravotnictví č. 80/1946 Sb., a vyhláška ministra zdravotnictví č. 189/1949 Sb., byly zrušeny zákonným opatřením předsednictva Národního shromáždění č. 23/1955 Sb.,

o jedech a látkách škodlivých zdraví. Důležitý mezník ve vývoji drogové legislativy je zařazení drogových deliktů přímo do rámce trestního zákona, šlo o trestní zákon z roku 1950. Jednalo se o dva drogové delikty, podle ustanovení § 197 a ustanovení § 198, kde bylo kriminalizováno jednání formou neoprávněné výroby, dovozu, vývozu, opatření jinému nebo přechovávání omamných prostředků nebo jedů a výroba, opatření sobě nebo jinému nebo přechovávání předmětu určeného k neoprávněné výrobě omamných prostředků nebo jedů.¹⁰

Legislativa v poválečné éře pokračovala v boji i proti zneužívání alkoholu, kdy byl vypracován nový zákon proti alkoholismu. V zákoně č. 87/1948 Sb., o potírání alkoholismu, se zdůrazňovalo, že potíráním alkoholismu se rozumějí všechna potřebná opatření a nařízení směřující k ochraně lidského zdraví před následky alkoholismu. Samozřejmě nově přijatý trestní zákon č. 140/1961 Sb., účinný od 1. ledna 1962 byl a do současnosti je v oblasti drog nosným zákonem vnitrostátní legislativy, kde v hlavě IV obsahuje ustanovení paragrafů, týkajících se drogových deliktů. Dalším zákonem v této oblasti byl zákon č. 120/1961 Sb., o boji proti alkoholismu, který nahradil zákon z roku 1948, ani tento však neobsahoval žádná ustanovení proti nealkoholovým toxikomaniím. Tento nedostatek byl odstraněn až do nedávné doby účinným zákonem ČNR č. 37/1989 Sb., o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi a současným z. č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami.

Z pohledu mimotrestního bylo vydáno několik vyhlášek a prováděcích předpisů, které byly modifikovány v souladu s modernizací a reorganizací metod výroby a distribuce drog. Dne 16. června 1953 vydalo Ministerstvo zdravotnictví ve spolupráci s Ministerstvem zemědělství a výživy vyhlášku č. 283/1953, která stanovila nová pravidla a upravovala předcházející nařízení, týkající se zacházení s drogami. Mimo jiné tato vyhláška obsahovala seznam drog a preparátů, které podléhaly doзору, podmínkám jejich skladování, zacházení s těmito látkami ze strany jejich výrobců, manipulaci při zacházení v laboratořích, vědeckých pracovištích, vývozním a dovozním podnikům atd. Podrobnější

¹⁰ ŠMERDA, R. *Trestněprávní úprava drogové problematiky*. Mimořádné číslo Bulletin NPC. Praha: nakladatelství MV, 2006. s. 44-45

úpravu také obsahovala např. vyhláška ministerstev zdravotnictví a spravedlnosti č. 57/1967 Sb., kterou se realizovalo vládní nařízení. V příloze č. 3 k této vyhlášce byl obsažen seznam omamných látek. Tato vyhláška a vládní nařízení byly v roce 1988 zrušeny nařízením vlády ČSR č. 192/1988 Sb., o jedech a některých jiných látkách škodlivých zdraví. To vstoupilo v platnost dne 1. ledna 1989. Posledním normativním počínem v oblasti jedů je stále účinné nařízení vlády č. 114/1999 Sb., ze dne 10. května 1999, kterým se pro účely trestního zákona stanoví, co se považuje za jedy, nakažlivé choroby a škůdce.

Zásadní normou ve vývoji mimotrestní legislativy, tolik důležité pro samotné trestní právo hmotné, byl od 1. ledna 1999 účinný zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, který měl bezprostřední dopady v oblasti trestního práva.

3.4 Drogová scéna ČR po roce 1989 do současnosti

3.4.1 Drogový problém v ČR po roce 1989 do současnosti

Po roce 1989 došlo k otevření hranic, tím k nám začaly proudit všechny druhy drog. Pervitin vyráběný v České republice se stával stále známějším. Zpočátku se pervitin vyvážel do zahraničí, později odjížděli do zahraničí toxikomané, kteří jej uměli připravit. Do České republiky se začali sjíždět toxikomané a obchodníci s drogami z různých států. Česká benevolentní legislativa tomuto trendu značnou měrou přispěla.¹¹ Zejména po ustavení České republiky v roce 1993 prošla naše drogová scéna výraznými změnami. Vedle hlavních kriminogenních faktorů (např. otevření hranic, liberalizace společnosti, změny hodnotového systému, velké přesuny majetku a vlastnických vztahů v podmínkách nevyhovující legislativy) měly vliv tzv. specifické rizikové faktory, jakými byly relativně nízké ceny drog, rozvinutá báze domácí výroby pervitinu (metamfetamin), poměrně nízké tresty za nedovolenou výrobu a obchod s drogami, beztrestnost držení drogy pro vlastní potřebu (až do 31. 12. 1998), téměř bezrizikové praní „drogových

¹¹ BORNÍK, M. *Drogy: Co bychom o nich měli vědět*. 1. vyd. Praha: nakladatelství Tiskárny MV, 2001. s. 3 a 4.

peněz“, nedostatečná pozornost se strany rodiny, školy apod. Šíření drog v devadesátých letech (tab.č.1, viz níže) se promítlo nejen do sféry zdravotní, ale i vzdělanostních charakteristik populace. Z tohoto důvodu si tento boom u nás vynutil značnou pozornost nejen na poli sociálně zdravotní, ale i represivních složek. Každým rokem byla nutná potřeba zvýšit počet specializovaných zdravotnických zařízení, zejména pro dětskou populaci, dále léčebně kontaktních center, poraden a různých druhů sociálních služeb pro drogově závislé. Narůstá potřeba toxikologických laboratoří i specializovaných oddělení věznic. Drogová scéna v ČR byla a stále je zásadním způsobem ovlivňována uživateli amfetaminových drog a heroinu. Nezákonný drogový trh, drogová kriminalita a s ní spojená sekundární trestná činnost nabývala po roce 1993 na intenzitě. Vznik samostatné České republiky znamenal důležitý mezník při hodnocení stavu a vývoje jak celkové kriminality, tak i kriminality s drogovým prvkem. Tato důležitá změna je základním kritériem při zkoumání stavu a vývoje kriminality i pachatelů a z hlediska této práce i legislativního procesu. Nepříznivé trendy drogové kriminality nacházejí svůj výraz v trestné činnosti na úseku nedovolené výroby, držení a obchodu s omamnými a psychotropními látkami i šíření toxikomanie. Rapidně narostl nejen počet trestných činů podle § 187, § 187a (od roku 1999), § 188 a § 188a trestního zákona, ale i počet pachatelů znázorněno v (tab.č. 2)

Tabulka č. 1 : Incidence problémových uživatelů drog

Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000
celkový počet klientů, z toho ve skup. 15-39 let	2470 2222	3252 2892	3132 2836	3858 3628	3891 3720	4148 3964
incidence na 100 tis.obyvateľ, incidence ve skup.15-39 let	23,9 62,9	31,5 78,7	30,4 75,1	37,4 96,3	37,7 99,0	40,3 105,5
poměr mužů a žen	2,4: 1	1,9 : 1	1,7 : 1	2,0 : 1	1,9 : 1	1,9:1
injekční uživatelé (%)	54,3	56,5	55,0	61,8	64,0	62,3
incidence uživatelů heroinu (%)	21,4	32,3	30,2	23,6	28,1	29,6
incidence uživ. pervitinu (%)	50,7	54,0	62,1	68,5	65,6	62,1

Zdroj: ŠTABLOVÁ, R., *Šíření drog a kriminalita v České republice v devadesátých letech*, Bulletin NPC č. 3/2001. Praha: nakladatelství MV, 2001.
(podle údajů Centra drogové epidemiologie)

(pozn. Problémový uživatel drog je osoba, která poprvé vyhledala pomoc zdravotnického zařízení nebo léčebně kontaktního centra zabývajících se drogovou závislostí)

Od roku 1995 docházelo rovněž k pravidelnému poklesu průměrného věku problémového uživatele z 22,8 let v roce 1995 na 20,6 v roce 2000.

Tabulka č. 2 Drogová kriminalita - § 187, § 187a, § 188, § 188a TrZ

Rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
skutky celkem	261	562	1226	2156	3039	5170	7720	4458
pachatelé celkem	251	373	549	1147	1336	1355	1753	1815
pachatelé do 18 let	24	51	120	248	323	334	345	374

Zdroj: ŠTABLOVÁ, R., Odborný článek: *Šíření drog a kriminalita v České republice v devadesátých letech*, Bulletin NPC č. 3/2001. Praha: nakladatelství MV, 2001.

(pozn. Pokles počtu skutků v roce 2000 souvisí patrně s poklesem celkové kriminality. Alarmující je však stálý nárůst počtu pachatelů.)

Nepříznivé trendy šíření drog i kriminality souvisely s dynamikou vytváření drogového trhu (nabídkou) a s rostoucí poptávkou po širokém sortimentu drog, na níž se nemalou měrou podílel i několikaletý tolerantní postoj řady subjektů i představitelů sociální kontroly. Celou řadu let docházelo k podceňování nebezpečí drog pro společnost, a to jak zdravotních, tak i sociálních rizik spojených s jejich konzumací. Taktéž docházelo k podceňování rizika spojeného s poklesem konkurenceschopnosti ekonomiky v důsledku šíření tohoto sociálně negativního jevu. Tento jev i v dnešní době, může být způsoben tím, že se na páčání drogové trestné činnosti podílely a podílejí především osoby se základním vzděláním nebo vyučením a v případě pachatelů z řad mládeže to jsou vesměs žáci učňovských nebo středních škol.¹²

K dalšímu vývoji drogové problematiky a s ní spojené užívání drog lze uvést, že situace se od roku 2001 mírně stabilizovala, především v oblastech tzv. tvrdých drog. V textu týkajícím se dalšího vývoje v oblasti drog je nutné z pohledu České republiky uvést, že v letech 2001–2004 byl uveden projekt Národní strategie protidrogové politiky. Odpovědnost za tvorbu a naplňování tohoto a dalších plánů nese vláda České republiky. Hlavní koordinační, iniciační a poradní orgán je Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky. Tyto tzv. akční plány jsou realizovány od roku 2001, vždy na období 4 let. Plán se týká primární prevence, léčby a následné péče, snižování rizik, snižování nabídky drog a vymáhání práva, koordinace a financování, mezinárodní spolupráce atd. Každý rok jsou

¹² ŠTABLOVÁ, R. *Šíření drog a kriminalita v České republice v devadesátých letech*. Bulletin NPC č. 3/2001. Praha: nakladatelství MV, 2001.

vydávány výroční zprávy o stavu ve věcech drog v České republice. Dle zprávy z roku 2004 (poslední rok realizace akčního plánu v období 2001–2004) pokračoval trend rozdílného vývoje mezi problémovým užíváním drog (heroinu), jež se dlouhodobě snižuje a experimentálním a rekreačním užíváním (zejména konopných látek a extáze), jež naopak dlouhodobě roste. V souhrnu zprávy se mimo jiné uvádí: „V roce 2004 pokračoval pokles odhadovaného počtu problémových uživatelů heroinu; v současné době je jich cca 9 700. Zvyšuje se počet osob užívajících Subutex, pocházející z černého trhu a to samostatně či v kombinaci s jinými drogami. Dále se zvyšuje počet a podíl uživatelů opiátů v substituční léčbě na přibližně 2 000 až 3 000 osob, tj. 20 - 30% těchto uživatelů v roce 2004. V roce 2004 došlo oproti roku 2003 k nárůstu předávkování opiáty. Počet problémových uživatelů pervitinu se v roce 2004 mírně zvýšil a dosáhl 20 300 osob (v roce 2003 to bylo 18 800 osob). Tento vzestup je doprovázen také nárůstem počtu žadatelů v souvislosti s pervitinem. Také u předávkování pervitinem došlo mezi lety 2003 a 2004 téměř k dvojnásobnému nárůstu. Tyto trendy jsou v souladu se zvyšující se prevalencí užití pervitinu mezi návštěvníky tanečních akcí. Celkem bylo v roce 2004 odhadováno 30 000 problémových uživatelů drog (9 700 heroinu, 20 300 pervitinu) z toho 27 000 (90%) injekčních uživatelů. Podíl injekčních uživatelů je dlouhodobě velice vysoký a představuje riziko pro přenos infekcí a předávkování“.¹³

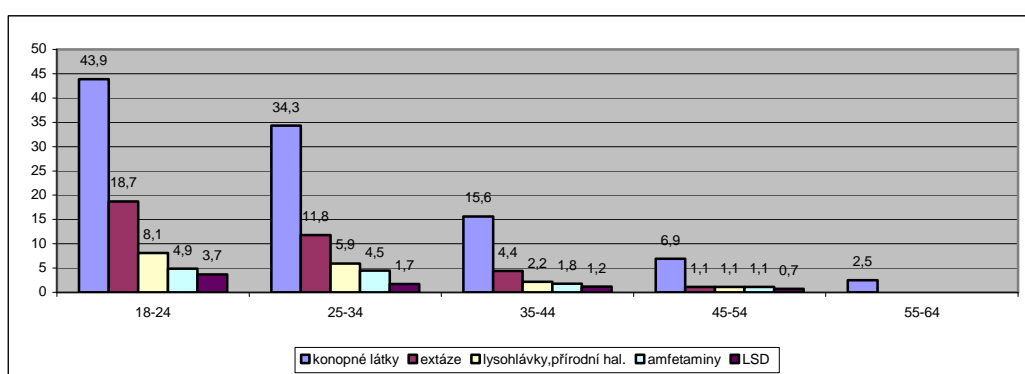
Důležitým z hlediska legislativy byl plán v období 2005-2009, kdy v tomto plánu došlo k naplnění velice významné systémové změně v oblasti protidrogové politiky a to schválení zákona č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů, který mimo jiné definuje zodpovědnosti v oblasti zabezpečení protidrogové politiky orgány státní správy a samosprávy a poprvé v dějinách ČR definuje základní typy služeb pro uživatele drog. Situace v oblasti užívání drog se sice v České republice i v dalších letech jeví jako celkem stabilní, avšak zneklidňující je fakt, že nejčastěji užívanými nelegálními drogami jsou konopné látky a extáze (graf č. 1). Pro ilustraci je přiložen níže v textu i graf. č. 4, který znázorňuje opět nárůst používání konopných látek do roku 2007 formou procentuálního vyjádření uživatelů. V roce 2005 došlo k mírnému nárůstu odhadu počtu problémových uživatelů pervitinu a opiátů. Tento nárůst

¹³ MRAVČÍK, V. a kol. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2004*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2005.

byl v případě pervitinu pravděpodobně způsoben jeho dalším rozšířením do prostředí noční zábavy a tanečních akcí včetně menších měst. Na nárůstu uživatelů opiátů se podílejí uživatelé Subutexu jako primární drogy získané na černém trhu a užívané injekčně.

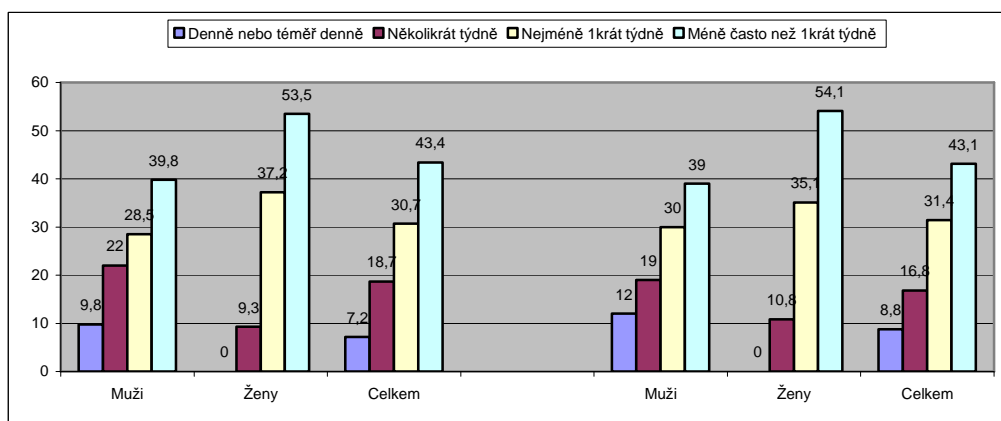
Popsat vývoj drogové problematiky v České republice po roce 1989 se všemi specifiky by jistě překročilo obsah a cíl této práce, kterým je především zhodnocení legislativy České republiky.

Graf č. 1: Celoživotní prevalence užití vybraných nelegálních drog podle věkových skupin v %

Zdroj: MRAVČÍK, V. a kol. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2004*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2005.

Graf č. 2: Frekvence užívání konopných látek mezi respondenty, kteří uvedli užití v posledních 30 dnech v %

Zdroj: MRAVČÍK, V. a kol. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2006*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2007.

3.4.2 Legislativa v České republice po roce 1989

Již před rokem 1989 Česká republika byla v boji proti drogám signatářem všech hlavních protidrogových úmluv OSN (1961,1971,1988 a Protokolu 1972.) K 1. listopadu 1993 byla Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami ratifikována 89 státy. V souladu s článkem 3 Úmluvy OSN jsou státy povinny trestně stíhat a potlačovat nelegální obchod s drogami ve všech jeho formách. Česká republika (tehdy ještě ČSFR), která se v roce 1991 stala smluvní stranou výše uvedené úmluvy, musela velmi rychle přistoupit ke změnám zákonů v oblasti nelegálního obchodu s omamnými a psychotropními látkami.¹⁴

Z pohledu legislativy České republiky Trestní zákon č. 140/1961 Sb., účinný od 1. ledna 1962, v podstatě přejal předchozí trestně právní úpravu a tato právní úprava, byť s velkými modifikacemi, včetně zcela nových skutkových podstat, platí až dodnes. Z pohledu vývoje po roce 1989 je vhodné zmínit alespoň dva základní historické mezníky jejího vývoje:

Za první mezník lze považovat rok 1990, ve kterém byla přijata rozsáhlá novela TrZ, (zákon č. 175/1990 Sb.). V této novele bylo do zvláštní části TrZ zařazeno ustanovení § 188a šíření toxikomanie. Rovněž byla výrazně změněna skutková podstata trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 TrZ tak, že se následně vztahovala nejen na omamné látky a jedy, ale i na psychotropní látky. Další změnou bylo např. odstranění trestního postihu jednání ve formě přechovávání pro sebe. Dle této novelizace bylo přechovávání omamné, psychotropní látky či jedu výhradně pro jinou osobu. Tato změna znamenala změnu trestnosti obecné držby na držbu s explicitně vyjádřeným znakem skutkové podstaty „pro jiného“.

Druhým mezníkem a do současné doby úpravou stále platnou je legislativní změna trestního zákona č. 112/1998 Sb. K této změně lze uvést, že hlavní důvodem byla nezbytnost harmonizovat českou právní úpravu s mezinárodními závazky. Následuje citace z doby před přijetím této novely.¹⁵

¹⁴ MARTINEC, M. *Drogy a legislativa v ČR*. Bulletin NPC č. 1/2003. Praha: nakladatelství MV, 2003.

¹⁵ ŠMERDA, R. *Trestněprávní úprava drogové problematik*. Mimořádné číslo Bulletin NPC. Praha: nakladatelství MV, 2006.

„Naše právní úprava dané materie neodpovídá znění článku 36 odst. 1 Jednotné úmluvy o omamných látkách z roku 1961 (dále jen „Jednotná úmluva z roku 1961“), podle kterého se smluvní strany zavazují učinit opatření nutná k tomu, aby za trestný čin byla považována rovněž držba drogy, tzn. jakékoliv nelegální držení drogy bez ohledu na motiv a na to, komu jsou drogy určeny. Strany se tak zavázaly, že budou stíhat držení drog, jakož i další formy jejich zneužívání.“¹⁶

Tato novela zpřísnila zejména postih za jednání specifikované v ustanovení § 187 odst. 1 TrZ. Dále zakotvila do zvláštní části trestního zákona novou skutkovou podstatu podle ustanovení § 187a odst. 1 TrZ, jež kriminalizuje neoprávněné přechovávání omamné nebo psychotropní látky nebo jedu v množství větším než malém. Poslední legislativní změnou TrZ došlo zákonem č. 134/2002 Sb., který rozšířil kvalifikovanou skutkovou podstatu o další znaky, kdy se jedná o spáchání takového činu tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem. Trestní právo je svojí povahou právním oborem subsidiárního charakteru, což vystihuje jeho závislost na jiných právních odvětvích a je zde nezbytné zdůraznit, že skutkové podstaty drogových deliktů definují jednání ve formě porušení určitých povinností stanovených mimotrestními normami. Touto normou po roce 1989 je např. Vládní nařízení č. 114/1999 Sb., ze dne 10. května 1999, kterým se pro účely trestního zákona stanoví, co se považuje za jedy, nakažlivé choroby a škůdce. Primární normou mimotrestního charakteru byl a stále je zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách. Tento zákon byl několikrát novelizován (změny 354/1999 Sb., 117/2000 Sb., 132/2000 Sb., 57/2001 Sb. atd.) V posledním znění se jedná o z. č. 74/2006 Sb. Další důležitou normou tohoto charakteru byl zákon. č. 37/1998 Sb., o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi, později nahrazen zákonem č. 379/2005, o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami.¹⁷

¹⁶ PIKNA, B. *Současná právní legislativa upravující držení drogy ve světle mezinárodních závazků*. Bulletin NPC č.1/1996. Praha: nakladatelství MV, 1996.

¹⁷ ŠMERDA, R. *Trestněprávní úprava drogové problematiky*. Mimořádné číslo Bulletin NPC. Praha: nakladatelství MV, 2006.

V současnosti platný trestní kodex ve svém ustanovení § 195 odkazuje na zvláštní zákon, který má stanovit, co se považuje za omamné látky, psychotropní látky, přípravky obsahující omamnou nebo psychotropní látku nebo za prekursory a dále zakotvuje zmocnění pro vládu, aby nařízením stanovila, co se považuje za jedy ve smyslu § 187, § 187a a § 188. Tímto zvláštním zákonem presumovaným v ustanovení § 195 TrZ je právě zákon č. 167/1998 Sb, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon definuje především dvě podstatné oblasti pro aplikaci trestněprávních norem. První oblast je tvořena definicemi pojmů, které je nezbytné ve smyslu trestního zákona považovat za omamné a psychotropní látky a přípravky tyto látky obsahující za prekursory. Druhá oblast stanovuje práva a povinnosti při zacházení s regulovanými látkami a je velmi důležitá pro posouzení znaku protiprávnosti výslovně uvedeného u většiny skutkových podstat drogových trestných činů. Závěrem chci uvést, že trestní právo hmotné upravuje jen některá a nejzávažnější porušení pravidel upravených v zákoně č. 167/1998 Sb. Tento zákon totiž obsahuje svůj vlastní sankční systém administrativního charakteru.

Méně závažné porušení právních norem v souvislosti s drogovou kriminalitou je řešeno zákonem o přestupcích č. 200/1990 Sb. v § 30.

3.4.3 Současné platné mezinárodní právo v oblasti drog

Historický výklad z pohledu vnitrostátního, tak práva mezinárodního, bude uzavřen mezinárodními úmluvami, jež tvoří základ soudobé mezinárodní kontroly drog. Právě uvnitř jejich díkce je nezbytné analyzovat aktuální závazky, ke kterým Česká republika dobrovolně přistoupila. Jejich podrobná interpretace bude rozepsána v kapitole 5 a 6. Co se týče dodržování a následků při neplnění konvencí, by mohlo být i zahájení soudního řízení proti České republice u Mezinárodního soudního dvora v Haagu na podnět kterékoli země, která je stranou konvence. Tuto záležitost by se při nedodržení závazků pravděpodobně také zabýval Mezinárodní výbor pro kontrolu narkotik (INCB), který by mohl navrhnout sankce, jako například bojkot legálního obchodu v oblasti regulovaných látek.

Základní pilíře současného platného mezinárodního systému kontroly drog tvoří:

- 1. Jednotná úmluva o omamných látkách z roku 1961, ve znění protokolu z roku 1972;**

2. **Úmluva o psychotropních látkách z roku 1971;**
3. **Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988.**

Jednotná úmluva o omamných látkách z roku 1961

Jednotná úmluva o omamných látkách, která tvoří základní pilíř současného systému mezinárodní kontroly drog, byla sjednána 31. března 1961 v New Yorku a jménem Československé socialistické republiky byla podepsána dne 31. července 1961 s výhradami, které se týkaly dílčí uzavřenosti této úmluvy pro některé státy. Vláda Československé socialistické republiky vyslovila s Úmluvou souhlas dne 13. září 1961 a prezident republiky ji ratifikoval dne 23. listopadu 1963 s výhradami učiněnými při podpisu úmluvy. Změny dle Jednotné úmluvy o omamných látkách byly v České republice publikovány Vyhláškou ministra zahraničních věcí ze dne 27. dubna 1965 pod č. 47/1965 Sb. V platnost úmluva vstoupila na základě svého článku 41 odstavce 2 dne 13. prosince 1964 a tímto dnem vstoupila rovněž v platnost i pro Československou socialistickou republiku. Jednotná úmluva byla prozatím změněna pouze jednou, a to Protokol o změnách jednotné úmluvy sjednaným 25. března 1972 v Ženevě. Protokol, jenž vstoupil v platnost 8. srpna 1975, posílil úlohu Mezinárodního úřadu pro kontrolu omamných látek, rozšířil například povinnosti států v oblasti odhadu spotřeby omamných látek a prosadil potřebu léčby a rehabilitace drogově závislých. Obecně rozšířil význam mezinárodní spolupráce v drogové oblasti. Česká republika jej ratifikovala v roce 1988. Tento protokol byl v České republice publikován formou sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí pod č. 458/1991 Sb. Cílem této úmluvy bylo jednak sjednotit či nahradit všechny dříve podepsané mezinárodní úmluvy z této oblasti, (systém kontroly se stal již velmi komplikovaným a nepřehledným a bylo nezbytné se nově dále zaměřit i na kontrolu pěstování rostlin), tak vytvořit podmínky pro vybudování orgánů provádějících ustanovení úmluvy či omezení výroby omamných látek pouze na množství používaná pro léčebné a omezené vědecké účely. Jednotná úmluva je v podstatě víceúčelový mezinárodněprávní instrument, který předvídá nejen administrativní (kontrola drog od výroby přes

mezinárodní obchod a distribuci až po spotřebu), ale i trestní opatření (byť jen v omezeném rozsahu)¹⁸

Jednotná úmluva právně upravuje následující oblasti:

- Systém látek podléhajících kontrole, kontrolní mechanismy a instituce;
- Vedení statistických údajů o problematice a povinnosti států;
- Omezení výroby (pěstování) a dovozu s důrazem na opium, konopí a keř koka;
- Trestní instituty, konfiskace apod. určené pro transformaci do právních řádů;
- Opatření proti zneužívání omamných látek;

Úmluva o psychotropních látkách z roku 1971

Tato Úmluva reagovala na nárůst zneužívání psychofarmak koncem 60. let. Světová zdravotnická organizace (WHO) a Komise OSN pro omamné látky shodně doporučily, aby vlády jednotlivých států přijaly příslušná právní a administrativní opatření pro jejich kontrolu, která by reagovala na aktuální problémy související s rozšiřováním těchto látek, jež nepodléhají mezinárodní kontrole podle Jednotné úmluvy. Na podkladě návrhů Komise OSN pro omamné látky byla ve spolupráci s WHO připravena Úmluva o psychotropních látkách (Convention on Psychotropic Substances, 1971). Úmluva z roku 1971 vstoupila v platnost dnem 16. srpna 1976. Pro Československou socialistickou republiku vstoupila v platnost dnem 11. ledna 1989. Úmluva je zaměřena na jiné látky, které již byly zahrnuty v předchozích úmluvách, jako jsou halucinogeny, amfetamin, barbituráty atd. Na základě této úmluvy se kontroluje okolo 105 psychotropních látek. Většina těchto látek je obsažena ve farmaceutických výrobcích působících na centrální nervovou soustavu. Úmluva z roku 1971 vyzývá k přísnější kontrole obzvláště nebezpečných látek jako např. LSD. Rovněž vyzývá k tomu, aby látky široce používané pro lékařské účely byly kontrolovány tak, aby nebyla narušena přístupnost pro tyto účely, ale na druhé straně, aby se zamezilo jejich zneužití.

O záměrech smluvních stran nejlépe vypoví doslovný text preambule: „*Strany, ve snaze pečovat o zdraví a blaho lidstva, konstatujíce se znepokojením, že ze zneužívání určitých*

¹⁸ŠTURMA, P. *Potřeba smluvněprávní regulace kontroly drog a její vývoj*. Právník 1995, s. 46

*psychotropních látek vznikají problémy pro zdraví obyvatelstva a problémy společenské, rozhodnuty předcházet zneužívání těchto látek a nedovolenému obchodu, k němuž toto zneužívání vede, a vést boj proti jejich zneužívání a nedovolenému obchodu s nimi, majíce na zřeteli, že přísná opatření jsou nutná, aby se používání těchto látek omezilo na oprávněné účely, uznávajíce, že používání psychotropních látek k lékařským a vědeckým účelům je nezbytné a že možnost opatřit si je k těmto účelům by neměla být nepřiměřeně omezována, domnívajíce se, že mají-li být opatření proti zneužívání těchto látek účinná, musí být koordinována a všeobecně přijímána, uznávajíce pravomoc Organizace spojených národů, pokud jde o kontrolu psychotropních látek, a přejíce si, aby příslušné mezinárodní orgány působily v rámci této organizace, přesvědčeny, že k dosažení těchto cílů je zapotřebí mezinárodní úmluvy, se dohodly takto:*¹⁹

Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu z roku 1988

Tato úmluva byla sjednána dne 20. prosince 1988 ve Vídni. Jménem Československé socialistické republiky byla úmluva podepsána v New Yorku dne 7. prosince 1989. S úmluvou vyslovalo souhlas Federální shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky a prezident České a Slovenské Federativní Republiky ji ratifikoval.

Úmluva z roku 1988 je zaměřena převážně na prevenci praní špinavých peněz získaných při nezákonném obchodu s drogami a poskytuje konkrétní instrumenty pro mezinárodní spolupráci v oblasti trestního práva.

Cílem úmluvy je tedy především přispět ke spolupráci mezi signatářskými státy na úrovni spolupráce řešení problémů spojených s nedovoleným obchodem s omamnými a psychotropními látkami mezinárodního charakteru. V rámci plnění závazků stanovených úmluvou by měly státy přijímat nutná opatření, včetně zákonodárných a organizačních v souladu se základními ustanoveními svých vnitrostátních právních řádů.²⁰

¹⁹ Úmluva o psychotropních látkách ze dne 21. 2. 1971

²⁰ ŠMERDA, R., *Trestněprávní úprava drogové problematiky*. Mimořádné číslo Bulletin NPC. Praha: nakladatelství MV, 2006.

Ve zkratce řečeno lze tuto smlouvu tvořící třetí pilíř současného mezinárodního systému kontroly drog charakterizovat jako soubor opatření a závazků spadajících v signatářských státech do oboru práva trestního. V oblasti hmotného práva trestního se jedná o požadavky na obsah jednotlivých skutkových podstat drogových deliktů či deliktů souvisejících s jevem praní špinavých peněz. Tato Úmluva reglementuje sankční systém vystavěný na porušování pravidel převážně dohodnutých v předchozích úmluvách z roku 1961 a 1971. Úmluva vstoupila v platnost na základě svého článku 29 odst. 1 dnem 11. listopadu 1990. Pro Českou a Slovenskou federativní republiku vstoupila v platnost dnem 2. září 1991. Ve sbírce zákonů byla publikována pod č. 462/1991 Sb.

Záměry smluvních stran opět nejlépe vypoví samotná preambule (pro ukázkou její část):

„Smluvní strany této úmluvy, hluboce znepokojeny rozsahem a stoupajícím trendem nezákonné výroby, poptávky a obchodu s omamnými a psychotropními látkami, které představují vážné ohrožení zdraví a blaha lidí a nepříznivě ovlivňují ekonomické, kulturní a politické základy společnosti, rovněž hluboce znepokojeny stále vzrůstajícím šířením nedovoleného obchodu s omamnými a psychotropními látkami mezi různými sociálními skupinami a zejména tím, že v mnohých oblastech světa jsou zneužívány děti jako konzumenti nedovolených omamných a psychotropních látek a jsou rovněž zneužívány při jejich nedovolené výrobě a obchodování, což představuje velké nebezpečí, uznávající propojení mezi nedovoleným obchodem a dalšími formami organizované trestné činnosti s ním spojené, což podkopává zákonné hospodářství a ohrožuje stabilitu, bezpečnost a suverenitu států, uznávající rovněž, že nedovolený obchod představuje mezinárodní trestnou činnost, jejíž potlačení vyžaduje naléhavou a prvořadou pozornost,...“²¹

²¹ Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988

4 Drogy a zákony v ČR

4.1 Protidrogová politika

Drogový problém se v České republice, stejně tak jako v Evropě a ve světě, politizuje a tím je nutné stanovit určité cíle protidrogové politiky. Jedním z cílů velice ambiciózním nikoli však reálným je možno nazvat činnost ke konečnému vyřešení drogového problému, k jakési kapitulaci drog. Zde lze citovat:

„To, že představa společnosti bez drog se ukázala vzhledem, k realitě jako iluze, nemůže znamenat rezignaci státu na tento problém, který má nejen zdravotní, ale i sociálně bezpečnostní, případně i kriminální dimenzi.“²²

Reálným cílem této politiky lze spatřovat v tvorbě legislativy nejen vnitrostátního charakteru, ale na úrovni evropské a celosvětové, vystavěné na principech a v duchu mezinárodních dohod. Toto definování protidrogové politiky s ohledem na stav daného problému v České republice musí být definováním cílového stavu, který po splnění může být naplněn a k němu musí směřovat veškerá činnost. Za tento stav lze považovat co nejmenší počet lidí závislých na drogách a co nejmenší počet lidí zneužívajících návykové látky. Středem pozornosti této politiky je objekt, vůči kterému směřuje kriminální chování. Tímto objektem je obecný zájem na ochranu zdraví jednotlivce a „zdraví celé společnosti“ před důsledky zneužívání návykových látek. Stát by měl být garantem ochrany a prevence vzniku nebezpečí při šíření drog, jejich zneužívání a s tím související kriminalitou. Tuto povinnost lze najít ve formě např. ústavního závazku (čl. 31 v Listině základních práv a svobod (dále jen LPS): „Každý má právo na ochranu zdraví.“)

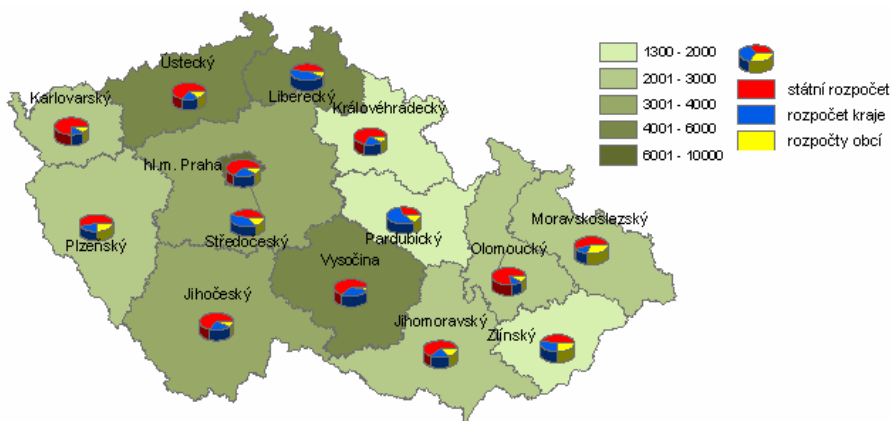
Co se týče správného nastavení drogové politiky a výběr mezi represí, prevencí a terapií (drogová politika se neřídí jen těmito tématy) lze konstatovat, že v žádné ze zemí, které přistoupily k mezinárodním drogovým úmluvám, neexistuje vyhraněná podoba přístupu čistě represivního nebo terapeutického a to i přes časté tvrzení této skutečnosti v souvislosti s charakteristikou České republiky. Jde o typicky nešťastné operování

²² PIKNA, B. *Téma legalizace drog jako závažný právní společenský problém*. Trestní právo č. 10, 1996. s. 19

s pojmy, které jsou srozumitelné a lehce sdělitelné, ale ve svém důsledku prázdné. V tom spočívá velká nebezpečnost zjednodušení problému a uvedení ho až do hraniční polohy „bud“ a „nebo“. Otázka však takto nestojí. Je třeba vybudovat systém, který bude vyvážený.

Českou republiku lze považovat za zemi s vyváženou protidrogovou politikou, kdy v plánech orgánů zodpovědných za koordinaci protidrogové politiky jsou upraveny jak primární prevence, léčba a následná péče, snižování rizik, snižování nabídky drog a vymáhání práva tak mezinárodní spolupráce atd.

Obrázek č.1: Mapa ČR (Výdaje na protidrogovou politiku ze státního a místních rozpočtů v krajích ČR v r. 2005, v tis. Kč na 100 tis. obyvatel)

Zdroj: MRAVČÍK, V. a kol. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2005*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2006.

4.1.1 Protidrogová politika v oblasti prevence (obecně)

Prevenci lze obecně kvalifikovat jako jednání státu a společnosti, konkretizovanou určitými opatřeními, s účelem snížit počet trestných činů. Cílem prevence z dlouhodobého hlediska je vytvořit takové společenské klima, které podporuje zdravý životní styl, odmítá drogy, klade důraz na včasnou prevenci a léčení v jednotě s přiměřeným využitím již shora nastíněných represivních opatření.

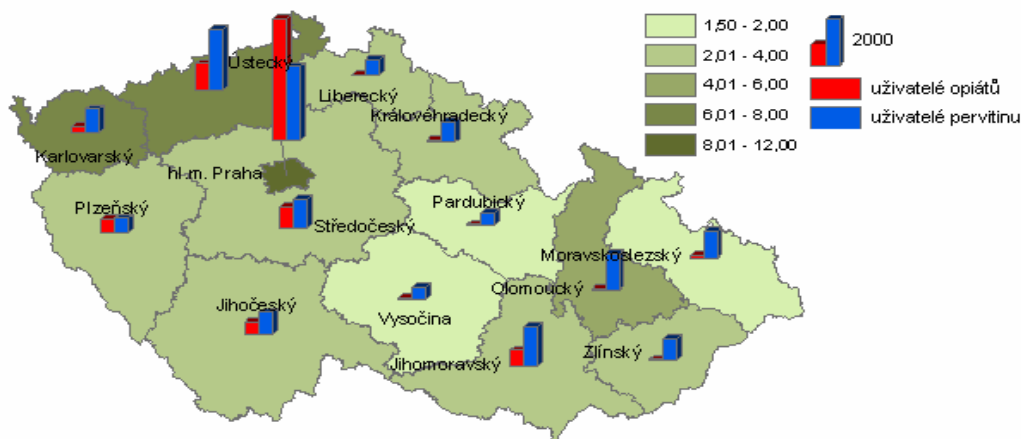
K dosažení tohoto cíle vedou dvě základní strategie: (dále v kapitole 4.2 – drogový trh)

- omezování nabídky
- snižování poptávky

Omezování nabídky si klade za cíl především potlačování nezákonného obchodu a výroby omamných a psychotropních látek (dále jen OPL) a to i formou zabezpečení náležité kontroly legální výroby, obchodu a spotřeby tak, aby se zamezilo nežádoucím účinkům. Jedná se zejména o nutné kroky v rámci legislativních opatření a přizpůsobení všech aspektů trestní politiky vývoji drogové scény. Další preventivní opatření spadající do sociální sféry pak směřují k omezení poptávky. Preventivní program s dlouhodobým zaměřením musí být zaměřen ke snižování počtu drogově závislých a k zastavení poklesu jejich věku a zároveň musí být sestaven na základě dobré znalosti situace, jejímž předpokladem je i využití výsledků epidemiologického průzkumu. Na základě tohoto rámcového programu jsou pak koncipovány preventivní programy zaměřené k cílovým skupinám:

- ohroženým nejvíce návykem (děti, mládež, vybrané profesní skupiny a široká veřejnost)
- jejich podíl na prevenci je nejvíce potřebný (rodiče, učitelé, pedagogičtí pracovníci, sdělovací prostředky)²³

Obrázek č. 2: Mapa ČR (Počet problémových uživatelů drog na 1 000 obyvatel ve věku 15–64 let a podíl problémových uživatelů opiátů a pervitinu v krajích ČR v r. 2005

Zdroj: MRAVČÍK, V. a kol. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2005*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2006.

²³ ŠEJVL, J. *Kriminologické faktory vedoucí ke zneužívání OPL a prevence*, Bulletin NPC č. 4/2002, Praha: nakladatelství MV, 2002.

4.1.2 Primární prevence

U primární prevence jde především o předcházení vzniku sledovaného, shora uvedeného jevu. Působení je plošné a patří sem vše od informací v rámci vyučování, přes výchovu rodičovství, vytváření nabídky alternativních, společensky přijatelných aktivit, až po ovlivňování názorů a postojů jedince a veřejnosti k otázkám a na podporu zdravého životního stylu.

Současná linie primární prevence spočívá v těchto základních bodech:

- ukázat, kam vlastně zneužívání OPL vede, jde o informace, která je základní a nesmí být nikdy opominuta. V zásadě právě tato informace je v primární prevenci nakonec nejefektivnější
- ukázat na jiné cesty, a přesvědčit danou skupinu o atraktivnosti a zajímavosti těchto cest. Snažit se o zlepšení životních možností a to na sociálním, kulturním a edukačním servisu v regionu. Poskytovat síťový servis pomoci při zlepšování komunikačních i vztahových schopností. Jakékoli poradenské či psychologické pomoci v mezilidských vztazích jsou v tomto smyslu velmi efektivní prevencí
- naučit se strategii i taktikám, jak se pohybovat při styku s touto „infekcí“ a jak se udržet „čistým“

4.1.3 Sekundární prevence

Jedná se o práci s ohroženými osobami nebo skupinami, tedy s těmi, u kterých se objevily první projevy nebo tendence k rizikovému chování. Jedná se například o jedince experimentující s OPL nebo jedince v psychosociální krizi. Obsahem této sekundární prevence je pomoci těm, kteří již přišli do styku s OPL prorazit cestu zpět do života a pomoci jim zvládat hrozící recidivy. Je třeba je naučit monitorovat rizika, plánovat a rozvíjet pozitivní návyky včetně kontroly před recidivou. V rámci doléčování je třeba počítat s „ošetřováním“ i jiných problémů, než jen s OPL.²⁴

²⁴ FROUZOVÁ, M. Sborník přednášek: *Prevence, léčba a doléčování závislostí na drogách: Drogy ze všech stran*. Praha: FILIA svazek 2, 1995. s. 51 – 68

4.1.4 Terciální prevence

Zaměřuje se na osoby, u kterých rizikové chování probíhá v plné míře. Cílem je zabránit dalšímu prohlubování a komplikování patologie. Patří sem například výměna injekčních stříkaček, hygienických a dezinfekčních prostředků, nabídka léčby a detoxikace, sociální pomoc. Sledujeme zde tedy zabránění šíření „nákazy“ a zmírňování následků škod, které již droga způsobila. Patří sem například programy pro bližní těchto „ztracených případů“, prevence AIDS, již zmiňované výměny injekčních stříkaček a z tohoto pohledu celá práce „street workerů“ a do určité míry i substituční programy. V širším smyslu je třeba poskytovat shora zmiňovanou sociální pomoc, v nejhorších případech se snažit o detenci.

Preventivní programy dle úspěšnosti lze porovnat v příloze č. 4 viz. tabulka.

4.2 Drogový trh

Možnost ponechat drogy jen regulaci trhu se jeví jako extrémní a jeho dopad si lze jen těžko domyslet. Praxe států a mezinárodních struktur založených na smluvních vztazích mezi nimi do tohoto stádia naštěstí nikdy nedospěje. Jak již bylo zmíněno výše, i Česká republika je signatářem protidrogových úmluv. Stát nemůže rezignovat na své integrační společenské a regulační funkce ve sledované oblasti drogové problematiky. Tento názor zastává i většina tolerantních řešitelů a propagátorů legalizace některých drog.

„Je zřejmé, že tato forma legalizace (obecná, generální beztrestnost drog, tzn. včetně výroby a obchodování - pozn. autora) by v podstatě znamenala plnou rezignaci státu (států) na jeho ochrannou funkci vůči svým občanům a současně by i představovala vystavení, společnosti neúměrným rizikům zdravotním, společenským a bezpečnostním.“

„Důležitým poznatkem zahraniční praxe je, že legalizace určité drogy nevede ke snížení ilegálního obchodu, nýbrž vyvolává vznik nových forem drogové kriminality.“²⁵⁾

²⁵ PIKNA,B. *Téma legalizace drog jako závažný právní společenský problém.* Trestní právo č. 10, 1996. s. 19

Kontrolu trhu z pohledu protidrogové politiky lze též prosazovat několika způsoby. I tato kontrola musí být vyvážená. Řešením rozhodně nemůže být poskytnutí možnosti podnikatelským subjektům s drogami neomezeně nakládat (vyrábět je a obchodovat s nimi bez regulačních mechanismů). Dopady takovýchto opatření lze domýšlet např., že by se takto legalizovaného nakládání s drogami chopily kapitálově připravené mafie, které by mohly dlouhodobě držet ceny tak nízko, že množství jejich konzumentů a dopad na jejich zdraví by znamenal přinejmenším neúměrné zatížení zdravotnických systémů, nemluvě už o dopadech na rodinu apod. Opačný přístup ve formě monopolu státu na některé drogy by jistě znamenal jejich ještě nižší ceny na černém trhu atd.

Druhy politik států v této oblasti:

„Restriktivní politika“, drží nabídku na určité úrovni, je také žádoucí pro regulaci počtu lidí závislých na drogách, neboť větší dostupnost drog by byla jistě příčinou jejich rozšíření. Restrikce ovšem nesmí být hlavním nástrojem drogové politiky státu, protože se snadno zvrhává v situaci, kdy stát a jeho represivní složky vytvoří prostředí stěží ve svobodné společnosti dlouhodobě akceptovatelné, jak ukazuje příklad některých zemí (USA v 80. letech za vlády republikánských prezidentů Reagana a Bushe). Snaha reglementovat legální trh s drogami vede v podstatě k legitimitě jejich zneužívání, k legitimitě postupné degradace hodnot, na kterých je společnost vybudována. Než zakotvit a právně regulovat volný trh s drogami se jeví jako vhodnější nakládání s drogami neregulovat vůbec.

„Omezování poptávky“ tak zůstává tou nejsnazší cestou. Současně je i cestou, která se v budoucnu nejvíce vyplácí, čehož jsou si státy (touto politikou se řídí i ČR) v současnosti dobře vědomy, vydávající právě na prevenci a výchovu značné částky ze státního rozpočtu. Závazek států potlačovat mezinárodní obchod s drogami je vyjádřen v Úmluvě OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988.²⁶

Provázanost drogové problematiky, drogové politiky, trhu atd. je nezbytné pochopit a jen to může stát u zrodu mechanismů a metod směřujících k vyřešení problému drog. Tento problém však nikdy nebude zcela uspokojivě vyřešen. Právní metody

²⁶ ŠMERDA, R., *Trestněprávní úprava drogové problematiky*. Mimořádné číslo Bulletin NPC. Praha: nakladatelství MV, 2006. s.30

a legislativa nemohou být dostatečné, nejsou-li následovány prevencí, osvětou, léčebnými a resocializačními postupy, výchovou především mládeže atd.

Závěrem této kapitoly věnující se tématu drogové politiky a prevence lze říci, že situace v České republice v oblasti nezákonných OPL v současné době je až na několik výjimek plně srovnatelná se situací v zemích, ve kterých měla drogová scéna před několika lety náskok několika desetiletí. Orgány České republiky přistupují k řešení tohoto problému s plnou vážností a jsou podnikány kroky v legislativní, organizační a institucionální oblasti, kdy je kladen důraz na vyvážení prevence a represe v boji s drogovým fenoménem.

5 Legislativa v oblasti drog v ČR

Předchozí části této práce byly věnovány především nástinu historické legislativní stránce problematiky drog, jejímu vývoji od Rakouska-Uherska, „první“ republiky, období po druhé světové válce atd. Jednalo se o stručný přehled, jak z pohledu vnitrostátního vývoje na území dnešní ČR, tak vývoje mezinárodního. Mezinárodní vliv na vývoj drogové problematiky a legislativy České republiky je zřejmý. Bylo poukázáno taktéž na povinnosti vyplývající pro Českou republiku z mezinárodních závazků včetně legislativní úpravy mimotrestního charakteru vypovídající o subsidiární povaze trestního práva hmotného, které tvoří další nedílnou část této práce. Následující výklad je tedy vystavěn na závěrech a zjištěních uvedených v předchozích kapitolách. Z toho důvodu bude na dotčený text pokud možno jen odkazováno.

Tato kapitola pojednává o platné trestněprávní úpravě drogové problematiky obsažené v zákoně č. 140/1961 Sb., Trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů. K zákonu č.140/1961 Sb. lze konstatovat, že stávající trestněprávní úprava drogové problematiky je charakteristická určitou disharmonií s mezinárodními závazky, nejednotností, sankční nevyrovnaností a předně nejednoznačným vyjádřením některých normativních znaků skutkových podstat, jež mají za následek bohužel neustálenou interpretační praxi.

V Přestupkovém zákoně (zák. č. 200/1990 Sb., ve znění novel a doplňků) je možnost postihu osob, které mají u sebe v držení OPL v množství větším než malém. Tato kapitola se bude týkat především trestněprávním deliktům.

5.1 Zařazení drogových deliktů v rámci trestního práva

Skutečnost, že je s drogami spojeno široké spektrum trestné činnosti, byla v této práci rovněž zmíněna, nejedná se tedy jen o ustanovení týkající se samotných drogových deliktů, ale promítá se i do ostatních trestných činů páchaných pod vlivem nebo v souvislosti jejich užíváním.

Trestné činy týkající se nealkoholové toxikomanie jsou zařazeny, zejména do čtvrté hlavy zvláštní části trestního zákona, mezi trestné činy obecně nebezpečné. Zvláštní část

platného trestního zákona obsahuje znaky jednotlivých trestných činů, které jsou rozděleny podle druhového objektu do dvanácti hlav. V hlavě IV. zvláštní části trestního zákona, která tvoří přechod od ochrany zájmů týkajících se společnosti jako celku k ochraně zájmů, jež jsou tradičně vlastní jednotlivcům. Tato skupina trestných činů je nazývána trestnými činy **obecně nebezpečnými**. Již z názvu plyne, že se jedná o trestné činy spočívající v jednáních, s nimiž je a nebo často bývá spojeno nebezpečí pro život nebo zdraví lidí nebo nebezpečí škody velkého rozsahu pro cizí majetek. Chráněným zájmem (druhovým objektem), který spojuje trestné činy hlavy IV. do jedné skupiny, je tedy zájem společnosti na ochraně života a zdraví lidí a majetku.²⁷

Jedná se o dva trestné činy (drogové delikty) se čtyřmi základními skutkovými podstatami.

Těmito drogovými delikty jsou:

1. Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle ustanovení § 187 odst. 1; § 187a odst. 1; § 188 odst. 1 TrZ

2. Šíření toxikomanie podle ustanovení § 188a odst. 1 TrZ

Historickým výkladem je nutné zdůraznit, že platný trestní kodex obsahoval ve své původní dikci (do roku 1990) pouze dvě skutkové podstaty trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle ustanovení § 187 odst. 1 a ustanovení § 188 odst. 1 TrZ. Původní znění kodexu tedy neobsahovalo trestný čin *šíření toxikomanie* § 188a odst. 1 TrZ a skutkovou podstatu trestného činu *nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů* podle § 187a odst. 1 TrZ .

Tato dřívější právní úprava obsahující pouze dvě skutkové podstaty byla tedy z určitých hledisek uceleným systémem kriminalizace vybraných jednání spojených s drogovou problematikou a rozdělení na dvě skutkové podstaty bylo dáno odlišnou povahou předmětu, se kterým pokud bylo nakládáno neoprávněně, zakládalo takové jednání trestný čin. Rozdělení na dvě skutkové podstaty bylo možné vykládat i jako snahu zákonodárce o odlišení dvou forem jednání s odlišnou společenskou nebezpečností, kdy pouze první základní skutková podstata byla doplněna kvalifikovanou. Vzhledem

²⁷ ŠMERDA, R. *Trestněprávní úprava drogové problematiky*. Mimořádné číslo Bulletin NPC. Praha: nakladatelství MV, 2006. s. 30-35

k mezinárodním závazkům a vývoji drogové problematiky v ČR po roce 1989 nebylo jistě sporu o tom, že původní trestněprávní úpravu drogové problematiky bylo nezbytné novelizovat. Novela z roku 1998 (zák. č. 112/1998 Sb.) byla vedena jistě dobrými a legitimními motivy, ale byla bohužel zařazena do právního rámce zásadně nevhodným způsobem.

„I když tato zákonná změna není v případě trestního zákona, podle mého názoru, zcela dokonalá, takže k její legislativně technické stránce, resp. k podrobnostem lze mít připomínky, v zásadě považuji tento zákonodárcův krok za správný. A to nejen z důvodů, které přede mnou uvedli již jiní, ale i proto, že k uzákonění trestní odpovědnosti za přechovávání drog, a to i pro vlastní potřebu, se Česká republika zavázala přistoupením k tzv. úmluvám o drogách.“²⁸

Současné znění skutkových podstat drogových deliktů je spojeno s neoprávněným nakládáním s určitými látkami podléhajícími mezinárodní a na ni navazující národní zákonné regulaci, jejímž výrazem je pochopitelně i úprava trestněprávní. Které látky jsou v trestněprávním smyslu *látkami omamnými, psychotropními, přípravky obsahujícími omamnou nebo psychotropní látku nebo prekursory* a dále i *jedy či návykovými látkami* bude objasněno v následujícím textu.

S ohledem na vymezení předmětu interpretace úpravy drogových deliktů, je nezbytné se zmínit o skutečnosti, že výše vymezené drogové delikty nejsou taxativním výčtem skutkových podstat, ve kterých je jako součást objektivní stránky trestného činu definován znak návykové látky ve smyslu § 89 odst. 10 TrZ. Dalšími delikty, které však nejsou předmětem zkoumání této práce, ale s jevem zneužívání návykových látek bezprostředně souvisí, jsou např:

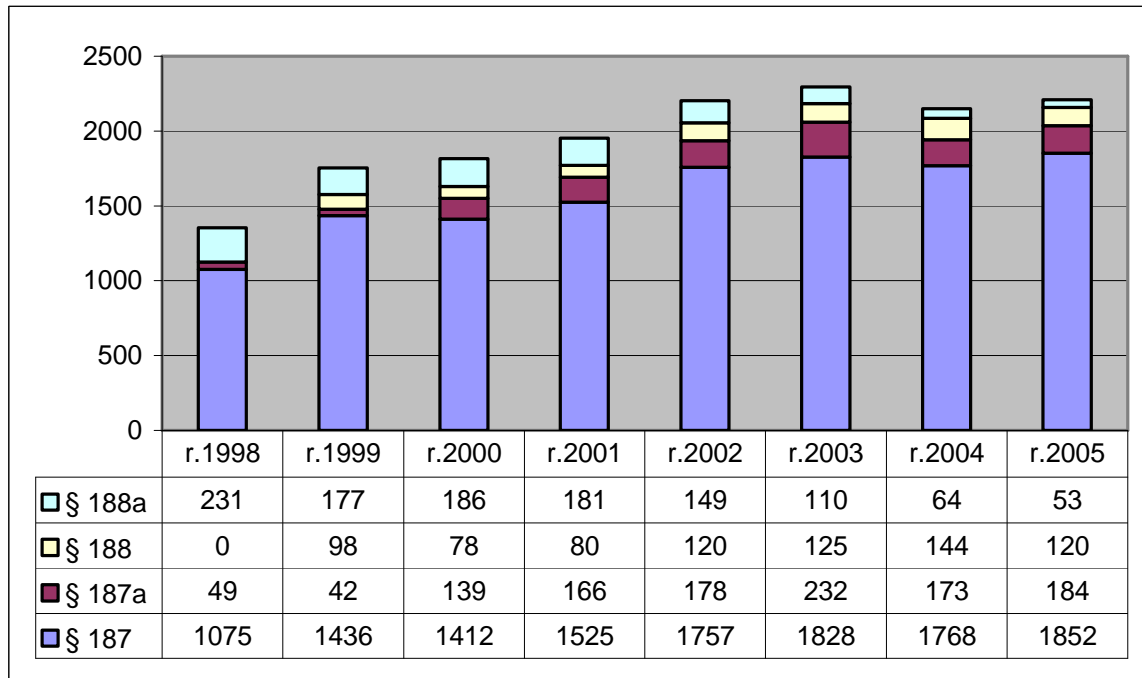
- trestné činy podle ustanovení § 201 TrZ *ohrožení pod vlivem návykové látky*
- trestný čin *opilství* podle ustanovení § 201a TrZ
- trestný čin *ohrožování mravní výchovy mládeže* dle § 217 TrZ
- trestné činy *vyhýbání se výkonu civilní služby* podle ustanovení § 272d TrZ

²⁸ FASTNER, J. *Ještě k trestnému činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187a TrZ*. Trestní právo, 1999, č. 11, s. 6-11

- trestný čin *vyhýbání se služebnímu úkonu a výkonu vojenské služby* podle ustanovení § 280, 281 TrZ²⁹

Závěrem lze konstatovat, že v rámci sankčního systému upraveného veřejným právem České republiky navazují na skutkové podstaty drogových deliktů skutkové podstaty přestupků podle zákona ČNR č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů. Jedná se o přestupky na úseku zdravotnictví (*ustanovení § 29 odst. 1, písm. e) PřesZ*) a úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi (*ustanovení § 30 PřesZ*). V případě ustanovení § 29 odst. 1, písm. e) PřesZ se přestupku dopustí ten, kdo poruší povinnost při zacházení s omamnými, psychotropními látkami nebo jinými látkami škodlivými zdraví. V případě ustanovení § 30 odst. 1, písm. f) se přestupku dopustí ten, kdo umožní neoprávněně požívání omamných a psychotropních látek osobě mladší osmnácti let, nejde-li o čin přísněji trestný a v případě písm. j) se přestupku dopustí ten, kdo neoprávněně přechovává v malém množství pro svoji potřebu omamnou nebo psychotropní látku.

Graf č. 3: Počet osob obviněných z drogových trestných činů v r. 1998-2005 podle Policie ČR

Zdroj: MRAVČÍK, V. a kol. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2005*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2006.

²⁹ BORNÍK, M. *Trestná činnost a nealkoholová toxikomanie*. Praha: nakladatelství Tiskárny MV, 2000.

5.2 Terminologie drogových deliktů

5.2.1 Droga

Tento pojem původně označoval surovinu rostlinného nebo živočišného původu používaná k přípravě léků, dnes je již tento pojem takto chápán např. ve farmacii. Podle definice Světové zdravotnické organizace z roku 1969 je drogou "jakákoliv substance, která když je vpravena do živého organismu, může změnit jednu nebo více jeho funkcí"³⁰ Světová zdravotnická organizace (WHO) vydává každý rok **Seznam drog pod mezinárodní kontrolou narkotik**.

V odborné terminologii jsou od roku 1971 drogy označovány jako "omamné a psychotropní látky (OPL)". V přeneseném smyslu se pojmem droga označuje jakákoliv omamná látka, přírodního nebo syntetického typu, která se používá k jiným účelům než k léčení a splňuje následující předpoklady:

- musí mít psychotropní efekt (tj. musí mít schopnost ovlivňovat prožívání reality, měnit naše vnitřní naladění, atd.)
- měla by vyvolávat závislost³¹

Pojem drogy lze definovat v ryze farmaceutickém smyslu jako nejen drogu, ale i jiné látky a léky, kterých je zneužíváno ke změnám nálady, povzbuzení nebo tlumení duševních a tělesných funkcí, vyvolání mimořádných zážitků jako iluzí, halucinací, pseudohalucinací atd. Obecně se termín droga jazykově vyvinul z arabského slova „*duran*“ jež se svým původním významem blíží českému ekvivalentu léčivo.³²

Pojem drogy definovaný nejen Světovou zdravotnickou organizací je v zásadě termínem nejobecnějšího charakteru, se kterým v oblasti českého trestního práva obстоjíme jen stěží.

³⁰ NOVOTNÝ, O., a kol. *Kriminologie*. 2. přepracované vyd. Praha. 2004. s. 354

³¹ *Encyklopedie psychotropních rostlin: Pojmy a definice*. [online]. [cit. 2009-02-22]. Dostupné z URL: <<http://www.biotox.cz/enpsyro/pj3opoj.html>>.

³² ŠMERDA, R. *Trestněprávní úprava drogové problematiky*. Mimořádné číslo Bulletin NPC. Praha: nakladatelství MV, 2006. s. 15

Platný trestní zákon pojem drogy ve své dikci **neužívá**. Omamnými a psychotropními látkami (OPL) se dle zákona č. 167/1998 Sb. o návykových látkách, v platném znění, rozumějí látky, uvedené v přílohách. Pro potřeby této práce se v legislativní rovině trestního práva pojmu „droga“ užívá v podstatě jako synonymum k výše vymezenému termínu OPL.

Trestní právo užívá však mnoho pojmů svým názvem odlišných s přesným legálním obsahem a jejich užití je nezbytné přísně odlišovat při aplikaci trestněprávních norem, a to vždy s důrazem na přesnou dikci konkrétní skutkové podstaty.

Z výše uvedeného lze pro přehlednost shrnout, že stávající trestní zákon užívá v rámci drogových deliktů následujících trestněprávních pojmů:

Jiná návyková látka než alkohol, omamná látka, psychotropní látka, prekursor, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku a jed.

5.2.2 Návyková látka, jiná návyková látka než alkohol

Český právní řád zná v současné době dva legální pojmy návykové látky s odlišným obsahem. Prvním pojmem je pojem **trestněprávní** obsažený v § 89 odst. 10 TrZ. Druhý je pojem je **stěžejní** a jedná se o vymezení daného pojmu návykové látky, kdy je definice obsažena v zákoně č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně dalších zákonů.³³

Pojem návykové látky obsažený v § 89 odst. 10 TrZ:

Podle tohoto ustanovení: „*Návykovou látkou se rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobilé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování.*“³⁴

Z výše uvedeného je zřejmé, že pojem návykové látky je v rámci TrZ definován podle vlastností takové látky a jejich výčet je tedy svojí povahou demonstrativní, neboť vyčerpávající seznam těchto látek být stanoven ani nemůže. Pojem „návyková látka“ byl v rámci TrZ etablován novelou z roku 1990 publikovanou pod č. 175/1990 Sb. Uplatňuje

³³ ŠMERDA, R. *Trestněprávní úprava drogové problematiky*. Mimořádné číslo Bulletin NPC. Praha: nakladatelství MV, 2006. s. 66 - 70

³⁴ *Zákon č. 140/1961 ve znění pozdějších předpisů, ustanovení § 89 odst.10*

se v řadě ustanovení trestního zákona např. v ustanovení § 25, § 32, § 188a, § 201, § 201a, § 272c, § 280 nebo § 281 TrZ

Termín návykové látky v trestněprávní sféře je v odborné literatuře kritizován za svoji nepřesnost či zavádějící znění svého názvu, neboť vyvolání návyku není pojmovým znakem každé takové látky a už vůbec není nezbytným znakem pro kvalifikaci v trestněprávním smyslu. Za pojmovým znak můžeme označit *způsobilost nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování*. Není jím tedy závislost či návyk. V trestním právu v oblasti drogových deliktů se často vedou debaty o nebezpečnosti té, či oné látky v souvislosti se vznikem závislosti a z tohoto vyplývající kriminalizování neoprávněného nakládání s těmito látkami. Vznik závislosti, jakožto účinek je pro aplikaci skutkových podstat drogových deliktů v zásadě nepodstatný.

V odborných člancích k tématu termínu návykové látky se často vyskytuje názor o navržení změny v trestním kodexu v termínu „návyková látka“ např. termínem „opojná látka“. S tímto názorem je možné se ztotožnit, neboť způsobilost vyvolat návyk není pojmovým znakem každé takové látky a pojem návykové látky je rovněž matoucí vzhledem k několika existujícím legálním pojmům návykové látky v českém právním řádu, a to s různým obsahem.

Pojem návyková látka obsažený v zákoně č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (ZNL), ve znění 74/2006 Sb.:

Pro účely trestního práva je však definice návykové látky nepoužitelná, přestože tento termín je v ZNL termínem zahrnujícím v sobě z hlediska taxativního výčtu jednotlivých látek, jak látky omamné, tak i látky psychotropní. Dle § 2 ZNL jsou návykovými látkami omamné látky a psychotropní látky uvedené v přílohách č. 1 až 7 tohoto zákona. Z této definice je zřejmé, že zákon podává definici formou taxativního výčtu těchto látek ve zřetelně označených přílohách 1 - 7.³⁵

³⁵ ŠMERDA, R. *Trestněprávní úprava drogové problematiky*. Mimořádné číslo Bulletin NPC. Praha: nakladatelství MV, 2006. s. 66 - 70

Tento systém taxativního výčtu látek je využíván v mezinárodních konvencích, které rovněž definují regulované látky formou poskytnutí taxativního výčtu těchto látek. Z tohoto vyplývá, že nedílnou součástí českého legálního textu v rámci příloh ZNL je vždy uváděn údaj, o zařazení vyjmenovaných látek, do konkrétního seznamu v rámci mezinárodních konvencí. Např. příloha č. 1 ZNL viz příloha č. 5. Látky jsou v seznamech zařazeny dle povahy těchto látek, co do potenciálního nebezpečí, účinků a chemické povahy. Toto tvrzení platí i pro českou zákonnou úpravu.

5.2.3 Omamná látka

V ZNL tvoří taxativní výčet omamných látek přílohy č. 1 - 3 ZNL. Látky jsou vždy uvedeny mezinárodním nechráněným názvem v českém jazyce včetně chemického názvu.

Příloha č. 1 ZNL k dnešnímu dni obsahuje cca 102 takových omamných látek, jejichž výčet je založen na seznamu látek zařazených do seznamu I podle Jednotné úmluvy o omamných látkách. Mezi omamnými látkami uvedenými v příloze č. 1 jsou uvedeny např.: *koka - listy, kokain, koncentrát z makoviny, methadon, morfin, opium*.

Příloha č. 2 ZNL k dnešnímu dni obsahuje cca 10 takových omamných látek, jejichž výčet je založen na seznamu látek zařazených do seznamu II podle Jednotné úmluvy o omamných látkách. Mezi omamnými látkami uvedenými v příloze č. 2 je uveden např. *kodein*.

Příloha č. 3 ZNL obsahuje k dnešnímu dni cca 6 takových omamných látek, jejichž výčet je založen na seznamu látek zařazených do seznamu IV podle Jednotné úmluvy o omamných látkách. Omamné látky uvedené v příloze č. 3 mohou být použity pouze k vědeckým a velmi omezeným terapeutickým účelům vymezeným v povolení k zacházení. Mezi omamnými látkami uvedenými v příloze č. 3 jsou uvedeny např.: *heroin, konopí, pryskyřice z konopí*. Konopím je třeba ve smyslu ZNL rozumět kvetoucí nebo plodonosný vrcholík rostliny z rodu konopí (*Cannabis*) nebo nadzemní část rostliny z rodu konopí, jejíž součástí je vrcholík. Použité definice pojmů vycházejí z mezinárodních úmluv.

5.2.4 Psychotropní látka

V ZNL tvoří taxativní výčet omamných látek přílohy č. 4 - 7 ZNL. Látky jsou opět uvedeny mezinárodním nechráněným názvem v českém jazyce včetně chemického názvu. Např. v přílohách č. 4, 5, 6 je uvedeno:

Příloha č. 4 ZNL k dnešnímu se jedná cca 30 takových psychotropních látek, jejichž výčet je založen na seznamu látek zařazených do seznamu I podle Úmluvy o psychotropních látkách. Psychotropní látky uvedené v příloze č. 4 mohou být použity pouze k vědeckým a velmi omezeným terapeutickým účelům vymezeným v povolení k zacházení. Mezi psychotropními látkami uvedenými v příloze č. 4 jsou uvedeny např.: *LSD, MDMA, tetrahydrokanabinoly + všechny jejich izomery.*

Příloha č. 5 ZNL obsahuje k dnešnímu dni cca 18 takových psychotropních látek, jejichž výčet je založen na seznamu látek zařazených do seznamu II podle Úmluvy o psychotropních látkách. Mezi psychotropními látkami uvedenými v příloze č. 5 jsou uvedeny např.: *amfetamin, fenmetrazin, flunitrazepam, metamfetamin, delta 9 tetrahydrokanabinol a jeho stereochemické varianty.*

5.2.5 Přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku

Tímto přípravkem se rozumí roztok nebo směs v jakémkoli fyzikálním stavu obsahující jednu nebo více návykových látek definovaných v přílohách 1 - 7 ZNL (viz výše). Součástí ZNL je i příloha č. 8, kterou tvoří seznam přípravků zařazených do seznamu III podle Jednotné Úmluvy. Jedná se například o přípravky obsahující kokain s podmínkou, že množství kokainu nesmí přesáhnout 0,1 % kokainu.

Dle § 3 odst. 2 ZNL.: *„Návykové látky uvedené v příloze č. 3 nebo 4 tohoto zákona a přípravky je obsahující mohou být použity pouze k vědeckým a velmi omezeným terapeutickým účelům vymezeným v povolení k zacházení. Ostatní návykové látky a přípravky je obsahující mohou být použity pouze k terapeutickým, vědeckým, výukovým, veterinárním účelům nebo i k jiným účelům na základě povolení Ministerstva zdravotnictví.“*

5.2.6 Prekursor

Obecně můžeme prekursor definovat jako výchozí látku nebo meziprodukt, z něhož při metabolismu (látkové přeměně) vzniká výsledný produkt.

Z pohledu drogové problematiky lze tuto látku definovat: „*Prekursorem je tedy chemická látka používaná při výrobě kontrolované látky a je rozhodující pro její vyrobení (např. efedrin při výrobě methamfetaminu nebo ergometrin při výrobě LSD apod.)*³⁶

Každý prekursor je sám o sobě vestavěn do finální drogy a značnou měrou se podílí na konečné molekulární struktuře drogy. To znamená, že bez určitého prekursoru se nedá vyrobit konkrétní druh syntetické drogy, např. k výrobě metamfetaminu, u nás známějšího pod slangovým názvem „pervitin“, je potřebný prekursor efedrin (nebo pseudoefedrin).

Dle § 2 písm. c) ZNL je prekursorem látka uvedená v kategorii 1 přílohy I přímo použitelného předpisu Evropských společenství 1a) nebo v kategorii 1 přílohy přímo použitelného předpisu Evropských společenství 2)

5.2.7 Jed

Skutkové podstaty drogových deliktů operují i s termínem a pojmem jed. Trestní zákon stanoví ve svém ustanovení § 195 odstavci 2, že „*vláda nařízením stanoví, co se považuje za jedy ve smyslu § 187, § 187a a § 188, které choroby se považují za nakažlivé ve smyslu § 189 až § 192 a na které škůdce se vztahují ustanovení § 192.*“

Jed je posledním alternativním znakem skutkových podstat drogových deliktů omamných a psychotropních látek, přípravku obsahujícího omamnou nebo psychotropní látku, nebo prekursor. Co se považuje za jedy, pro účely trestního zákona, stanovuje nařízení vlády č. 114/1999 Sb., ze dne 10. května 1999. Kromě taxativního výčtu jedů obsahuje nařízení i výčet nakažlivých lidských chorob, nakažlivých chorob domácích nebo jiných hospodářsky důležitých zvířat či nakažlivých chorob nebo škůdců užitkových rostlin, a to v přílohách 2 - 4.

³⁶ ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. *Komentář k trestnímu zákonu*. 6. vyd. - II.díl, Praha: C. H. Beck, 2004. s. 1157.

Z hlediska definice jedů je taktéž jako u ZNL užito taxativního výčtu obsaženého v přílohách tohoto nařízení. „*Za jedy ve smyslu § 187, 187a a 188 trestního zákona, nejde-li o léčiva podle zákona č. 79/1997 Sb., o léčivech a o změnách a doplnění některých souvisejících zákonů, se považují chemické látky uvedené v příloze č. 1 tohoto nařízení nebo chemické přípravky, které obsahují nejméně 7 % látky.*“ V příloze č. 1 tohoto nařízení je uvedeno k dnešnímu dni 212 položek (jedů s různými chemickými modifikacemi). Například jsou za jedy označeny: *kyanovodík, fluor, fosfor bílý, oxid dusičitý, sirovodík, uran.*

5.3 Rozbor drogových trestných činů

5.3.1 Trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů

Trestný čin *nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů* obsahuje v současném znění trestního zákona tři základní skutkové podstaty. Jedná se o skutkové podstaty trestného činu podle ustanovení § 187 odst. 1; § 187a odst. 1 a § 188 odst. 1 TrZ. Jedná se o trestný čin kriminalizující mnoho forem jednání spočívajícího v neoprávněném nakládání s regulovanými látkami nebo předměty určenými k jejich nedovolené výrobě. Výklad bude uveden chronologicky podle řazení skutkových podstat v rámci trestního zákona, i když v některých případech není možné nezmínit podobnost s jiným ustanovením, neboť všechny skutkové podstaty jednoho trestného činu by měly být interpretovány jako součást komplexního systému kriminalizace neoprávněného nakládání s určitými přesně definovanými látkami.

Kvalifikované skutkové podstaty jsou v obecné rovině tvořeny znaky základní skutkové podstaty a nějakým dalším znakem, který typizuje vyšší stupeň nebezpečnosti činů pro společnost (tzv. okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby). Tato typová nebezpečnost spočívá např. v závažnějším porušení ohrožení objektu trestného činu.³⁷

³⁷ NOVOTNÝ, O. *Trestní právo hmotné*. I. Obecná část, 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. s. 100

Dle § 88 odst. 1 TrZ: „*K okolnosti, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby, se přihlédne jen tehdy, jestliže pro svou závažnost podstatně zvyšuje stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost.*“

5.3.1.1. Základní skutková podstata trestného činu dle § 187 odst. 1

TrZ:

„*Kdo neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabízí, zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursor nebo jed, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.*“

Základní skutková podstata trestného činu *nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů* podle ustanovení § 187 odst. 1 TrZ zahrnuje kriminalizaci neoprávněného jednání ve formě **výroby, dovozu, vývozu, průvozu, nabídky, zprostředkování, prodeje** nebo **jiného způsobu opatření omamné nebo psychotropní látky, přípravku je obsahujícího, prekursorů nebo jedu jinému a dále přechovávání některé z těchto látek nebo jedu pro jiného.**

„*Po subjektivní stránce se vyžaduje úmysl. Jde o ohrožovací trestný čin, a proto je trestný čin podle § 187 TrZ dokonán již vyrobením, dovezením, provezením, nabízením, zprostředkováním, prodáním nebo jiným opatřením jinému nebo přechováváním pro jiného, pokud se tak děje neoprávněně.*³⁸

Trestný čin *nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů* podle ustanovení § 187 TrZ je jedním z trestných činů, jejichž nepřekažení je podle § 167 odst 1 TrZ trestné. K naplnění základní skutkové podstaty tohoto trestného činu a vzniku trestní odpovědnosti je nezbytné, aby ke splnění některého z alternativních znaků došlo zásadně neoprávněně. Základní skutková podstata stanoví za spáchání tohoto trestného činu hrozí trest odnětí svobody ve výši jeden rok až pět let.

Jednání, která jsou vyjmenována v základní skutkové podstatě tohoto deliktu jako např. výroba, prodej, dovoz, vývoz atd. je v obecné rovině možné uskutečňovat **legálně-**

³⁸ ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. *Komentář k trestnímu zákonu*. 6. vyd. - II.díl, Praha: C. H. Beck, 2004. s. 1157

oprávněně. V případě drogových deliktů tedy zásadně v souladu s právní úpravou ZNL nebo nařízením vlády č. 114/1999 Sb., o jedech.³⁹

Skutková podstata dle § 187 odst. 1 TrZ je nejen výrazem ochrany právních statků ČR, ale i výrazem inkorporace mezinárodních závazků založených jednotlivými úmluvami. Česká republika je podle článku 33 Jednotné úmluvy zásadně povinna **nepovolit držbu drog bez zákonného povolení.** Dále je povinna učinit veškerá nutná opatření k tomu, aby **pěstování, produkce, výroba, těžba, příprava, držba, nabídka, distribuce, koupě, prodej, zprostředkování, odeslání, tranzit, doprava, dovoz a vývoz** omamných látek, které je v rozporu s cíli Úmluvy bylo považováno za trestný čin, je-li spáchán úmyslně. Česká republika při porušení tohoto jednání v rozporu s mezinárodními úmluvami musí učinit všechna opatření vedoucí k potrestání, kdy vážné případy tohoto druhu musí přiměřeně sankcionovat formou vězení nebo jinými tresty odnětí svobody. Jediné možné zmírnění tohoto závazku lze spatřovat v případě, že se takového jednání dopustila osoba závislá na omamné látce. V tomto případě je možné, aby se této osobě dostalo namísto výroku o vině a trestu, popř. navíc léčení, výchovy, doléčení, rehabilitace a nového začlenění do společnosti atd.

Podle Úmluvy z roku 1988 je Česká republika dále povinna přijmout opatření, nezbytná k tomu, aby podle jejího trestního práva byla kriminalizována úmyslná jednání ve formě: **výroby, zhotovování, extrahování, přípravy, nabídnutí, nabídnutí za účelem prodeje, rozšiřování, prodeje, dodávání za jakýchkoliv podmínek, překupnictví, převozu, tranzitní přepravy, převážení, dovozu či vývozu** jakékoliv omamné nebo psychotropní látky, **pěstování** opiového máku, kokainových keřů nebo rostlin Cannabis za účelem výroby omamných látek či **přechovávání** nebo **nákupu** kterékoli omamné nebo psychotropní látky za účelem činností uvedených výše, a to při porušení ustanovení mezinárodních konvencí.

³⁹ ŠMERDA, R. *Trestněprávní úprava drogové problematiky*. Mimořádné číslo Bulletin NPC. Praha: nakladatelství MV, 2006. s. 73

Výklad pojmů:**a) Regulované látky**

Pojmy jakými jsou látka omamná, psychotropní, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku atd. byla věnována část práce 5.2. V § 187 odst. 1 TrZ není stanoveno, jaké množství látky je nezbytné vyrobit, dovézt, vyvézt atd. k naplnění této skutkové podstaty na rozdíl od ustanovení § 187a TrZ. Uvedenou skutečnost je nutno vyložit tak, že jde o jakékoliv množství, přičemž čím větší toto množství bude, tím vyšší bude i společenská nebezpečnost takového jednání. Při hodnocení materiálního znaku trestného činu bude nutné přihlídnout nejen k množství látky, ale i k její povaze a nebezpečnosti vyplývající pro objekt chráněný tímto trestným činem.

b) Výroba

Jedná se o jakékoli zhotovení nebo vytvoření omamné nebo psychotropní látky, přípravku obsahujícího omamnou nebo psychotropní látku, prekursoru nebo jedu neoprávněným způsobem či subjektem. Neoprávněná výroba regulovaných látek je trestná nejen pro jiného, ale i pro vlastní potřebu.

„Pojmem neoprávněně vyrobí se rozumí nejen průmyslová nebo řemeslná výroba, ale i jakékoli jiné zhotovení nebo vytvoření omamné nebo psychotropní látky, přípravku obsahujícího omamnou nebo psychotropní látku, prekursoru nebo jedu neoprávněným subjektem, jde o jakýkoli proces, kromě produkce (pěstování, vypěstování), jež umožňuje získání některé z uvedených látek, přičemž zahrnuje rovněž čištění a přeměnu těchto látek v jiné takové látky.“⁴⁰

Tento výklad je problematický z hlediska výkladu příkladného pěstování a vypěstování jako jednotlivých forem produkce. Dle výše zmíněných mezinárodních závazků lze totiž konstatovat, že pojmy výroby, pěstování a produkce jsou pojmy s odlišným obsahem. Tuto skutečnost (rozdíl mezi pěstováním a výrobou) lze mimo jiné dovodit i z dikce platného ZNL, který tuto hranici vede stejným způsobem a problematice právní regulace pěstování konopí či keřů koka věnuje samostatnou pozornost. Zde lze tedy pozorovat první problém české trestněprávní úpravy drogové problematiky. Jedná se

⁴⁰ ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. *Komentář k trestnímu zákonu*. 6. vyd. - II.díl, Praha: C. H. Beck, 2004. s. 1574

o otázku, zda pěstování některých rostlin, např. indického konopí, naplňuje některou ze skutkových podstat trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů, či nikoli.

„Za výrobu omamné nebo psychotropní látky ve smyslu §187 odst 1 TrZ je třeba považovat jakékoli zhotovení nebo vytvoření této látky (kromě pěstování určitých rostlin), a to bez ohledu na chemický či technologický postup a bez omezení jen na určité způsoby, jimiž je taková látka získána. Nemusí jít nutně o proces, při němž vzniká výrobek, kvalitativně a kvantitativně zcela odlišný od vstupních komponentů.“⁴¹

Na základě nejen uvedeného komentář, ale i výše uvedených skutečností se lze domnívat, že **pěstování nelze zahrnout pod pojem výroby.**

c) Dovoz, vývoz, průvoz

Tyto pojmy jsou formulovány: *„Dovozem se rozumí přesun z území jiného státu na území České republiky, vývozem je fyzické přemístění z území České republiky na území jiného státu a převozem se rozumí přeprava z území jednoho státu přes celní území České republiky na území třetího státu.“⁴²*

d) Nabídka

Zde je třeba rozumět jednání spočívající v ochotě pachatele jinému regulovanou látku poskytnout. *„Nabídka bude nejčastěji směřovat k prodeji, ale může to být i nabídka obdarování, „půjčení“ apod. Z časového hlediska může být nabídka formulována tak, že k plnění může dojít okamžitě po její akceptaci nebo i v budoucnu, přičemž však k dokonání trestného činu není třeba, aby k akceptaci nabídky vůbec kdy došlo.“⁴³*

K naplnění skutkové podstaty postačí nabídku učinit jednou a je lhostejné, zda došlo k její akceptaci osobou, již byla látka nabídnuta. Při této formě jednání je tedy za splnění dalších podmínek požadovaných trestním zákonem trestný čin spáchán již pouhou projevenou vůlí takovou látku poskytnout.

⁴¹ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo hmotné: Zvláštní část*. 2. vyd. Praha: 2003. s. 108.

⁴² JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo hmotné, Zvláštní část*, 2. vyd. Praha: 2003. s. 108.

⁴³ ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. *Komentář k trestnímu zákonu*. 6. vyd. - II.díl, Praha: C. H. Beck, 2004. s. 1155

e) Zprostředkování

Tímto termínem je třeba rozumět činnost, jejíž podstatou je zajištění kontaktu mezi jednotlivými osobami zabývajícími se nakládáním s drogou, např. mezi výrobcem a kupujícím, nebo také mezi překupníkem a kupujícím či mezi dárce a příjemcem regulované látky apod.

f) Prodej

Toto jednání, obsažené v ustanovení § 187 odst. 1 TrZ slovy „prodá“, lze vyložit jako směnu regulované látky za peníze s další osobou či osobami, přičemž touto osobou nemusí být konečný uživatel látky, ale i osoba, která s látkou dále obchoduje - „dealer“. Není zde důležité, zda prodávající subjekt obdrží protihodnotu ve formě peněz ihned či je dohodnuto, že kupující subjekt zaplatí s časovým zpožděním.⁴⁴

g) Jinak jinému opatří

Tato dikce znamená neoprávněné obstarání drogy jinému a odlišným způsobem než je výslovně zmíněno (prodej). Jde o jakékoliv jednání směřující k tomu, aby se látka dostala do dispozice subjektu odlišného od toho, který látku obdrží.

„Dikce jinak jinému opatří se vztahuje jen k předcházejícímu prodeji, ale nevztahuje se k výrobě, byť ta může také sloužit k opatřování takové látky nebo prostředku. To vyplývá i z toho, že uvedená dikce se již z logiky věci nemůže vztahovat obdobně k vývozu, dovozu, průvozu nebo nabídce, kde nejde o opatřování, ale o další nakládání s již opatřenou látkou nebo předmětem.“⁴⁵

h) Přechovávání

Za přechovávání je třeba rozumět jakýkoli způsob držby drogy, kdy ji pachatel nemusí mít přímo u sebe, ale může mít drogu ukrytou na určitém místě, uloženou u jiného subjektu apod. Taktéž nezáleží na délce přechovávání.

Jinak řečeno se přechováváním rozumí možnost jakékoliv dispozice s takovou látkou, která závisí pouze na vůli držícího subjektu, a ne pouze stav, kdy subjekt může s látkou

⁴⁴ ŠMERDA, R. *Trestněprávní úprava drogové problematiky*. Mimořádné číslo Bulletin NPC. Praha: nakladatelství MV, 2006. s. 77

⁴⁵ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo hmotné: Zvláštní část*. 2. vyd. Praha: 2003. s. 108

bezprostředně disponovat, protože ji má přímo u sebe. Přechovávání ve smyslu ustanovení § 187 odst. 1 TrZ musí být vykonáváno úmyslně pro jiného.⁴⁶

5.3.1.2 Kvalifikované skutkové podstaty dle § 187 odst. 1, 2, 3, 4 TrZ

Trestný čin *nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle ustanovení § 187 odst. 1 TrZ* zahrnuje tři kvalifikované skutkové podstaty, které jsou uvedeny v jeho odstavcích 2, 3 a 4. Obecně lze kvalifikované skutkové podstaty trestných činů charakterizovat takto: „*Kvalifikované skutkové podstaty jsou tvořeny znaky základní skutkové podstaty a nějakým dalším znakem, který typizuje vyšší stupeň nebezpečnosti činů jím charakterizovaných pro společnost (hovoříme o tzv. okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby). Vyšší typová nebezpečnost může spočívat v závažnějším porušení nebo ohrožení objektu trestného činu.*“⁴⁷

Dle § 88 TrZ odst.1: „*K okolnosti, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby, se přihlídně jen tehdy, jestliže pro svou závažnost podstatně zvyšuje stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost.*“

a) Kvalifikovaná skutková podstata podle § 187 odst. 1, 2 TrZ

Ustanovení podle § 187 odst. 1, 2 TrZ zní:

„*Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán:*

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, nebo ve větším rozsahu, nebo

b) spáchá-li takový čin vůči osobě mladší než osmnáct let.“

Okolnosti uvedené pod písmenem a), kterými jsou *členství v organizované skupině* a *spáchání trestné činnosti ve větším rozsahu* je možné charakterizovat jako okolnosti, které souvisí s kriminální činností na určitém vyšším stupni organizace a promyšlenosti či činnosti v rozsahu nepochybně překračující, individuální delikvenci osoby zneužívající regulované látky. Jedná se o okolnosti charakterizující jednání pro společnost vysoce

⁴⁶ ŠMERDA, R. *Trestněprávní úprava drogové problematiky*. Mimořádné číslo Bulletin NPC. Praha: nakladatelství MV, 2006. s. 77

⁴⁷ NOVOTNÝ, O. *Trestní právo hmotné*. I. Obecná část, 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. s. 100.

nebezpečné, ke kterému dochází v podstatě výhradně na straně nelegální nabídky drog či obchodu s nimi.⁴⁸

Interpretovat pojem organizované skupiny lze stručně podle judikatury, která vykládá **pojem organizované skupiny** jako sdružení více osob (nejméně tří trestně odpovědných osob), v němž je provedena určitá dělba úkolů mezi jednotlivé členy a jehož činnost se v důsledku toho vyznačuje plánovitostí a koordinovaností, toto zvyšuje pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu, a tím i jeho nebezpečnost. Organizovaná skupina nemusí mít trvalejší charakter.⁴⁹

b) Kvalifikovaná skutková podstata podle § 187 odst. 1, 3 TrZ

Ustanovení dle § 187 odst.1, 3 zní:

„Odnětím svobody na osm až dvanáct let bude pachatel potrestán:

- a) získá-li činem uvedeným v odstavci 1 značný prospěch,*
- b) spáchá-li takový čin vůči osobě mladší patnácti let, nebo*
- c) způsobil-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.“*

Co se týče okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby stanovených touto kvalifikovanou skutkovou podstatou k písmenu a) tedy získání značného prospěchu, je třeba pojem „značná škoda“ interpretovat dle ustanovení § 89 odst. 11 TrZ, zde je uvedeno, že značnou škodou je rozuměno (pro tento trestný čin) získání prospěchu dosahujícího finanční částku ve výši nejméně 500 000,- Kč.

Osobou mladší patnácti let se tedy rozumí osoba, která ještě nedospěla do dne svých patnáctých narozenin - tzn. do dne svých patnáctých narozenin, neboť v den svých patnáctých narozenin již není osobou mladší patnácti let.

V pořadí třetí okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby u kvalifikované skutkové podstaty podle ustanovení § 187 odst. 1, 3 TrZ je pojem těžká újma na zdraví, tato je definována taxativně v ustanovení § 89 odst. 7 TrZ a rozvádí jej četná judikatura.

⁴⁸ ŠMERDA, R. *Trestněprávní úprava drogové problematiky*. Mimořádné číslo Bulletin NPC. Praha: nakladatelství MV, 2006. s. 79

⁴⁹ ŠMERDA, R. *Trestněprávní úprava drogové problematiky*. Mimořádné číslo Bulletin NPC. Praha: nakladatelství MV, 2006. s. 79

c) Kvalifikovaná skutková podstata podle § 187 odst. 1, 4 TrZ

Jedná se o nejpřísněji postihovanou v pořadí třetí kvalifikovanou skutkovou podstatu uvedeného trestného činu. Ustanovení dle § 187 odst. 1, 4 zní:

„Odnětím svobody na deset až patnáct let bude pachatel potrestán:

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví více osob nebo smrt,

b) získá-li takovým činem prospěch velkého rozsahu, nebo

c) spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.“

Interpretace pojmu způsobení těžké újmy na zdraví je objasněno výše. Tato újma na zdraví však musí být způsobena na rozdíl od předchozího ustanovení více osobám. Jedná se nejméně o tři osoby. Např.: *„V daném případě to znamená způsobení těžké újmy na zdraví nejméně tří osob.“*⁵⁰

Další okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby je způsobení smrti. Pojem smrti v judikatuře je interpretován na základě lékařských poznatků jako tzv. *cerebrální smrt* (biologická smrt mozku). Jinak řečeno - takový stav organismu, který vylučuje obnovení všech životních funkcí. Na rozdíl od způsobení těžké újmy na zdraví nepožaduje tato kvalifikovaná skutková podstata způsobení smrti více osob.

Prospěch velkého rozsahu, je rovněž postižen podle této kvalifikované skutkové podstaty. Kriminálním jednáním upraveným základní skutkovou podstatou je nezbytné ve smyslu ustanovení § 89 odst. 11 TrZ rozumět získání prospěchu dosahujícího finanční částky nejméně 5 000 000,- Kč.

Poslední okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby dané skutkové podstaty je okolnost, že pachatel spáchal trestný čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech. Tyto znaky je však třeba doplnit o znak nový, charakterizující takovou skupinu v mezinárodním měřítku.

5.3.1.3 Základní skutková podstata dle § 187a odst. 1 TrZ

Jedná se o nejmladší a zároveň i nejkontroverznější skutkovou podstatou v rámci trestněprávní úpravy drogových deliktů. Jde bezesporu o nejvíce diskutovanou skutkovou

⁵⁰ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo hmotné: Zvláštní část*. 2. vyd. Praha: 2003. s. 97.

podstatu celého trestního zákona, o tomto svědčí i nespočet publikovaných článků. Důvodem diskusí je především pojem „větší než malé množství.“

V roce 1998, kdy byla zákonem č. 112/1998 Sb. včleněna tato skutková podstata do rámce současného trestního kodexu, tato úprava drogových deliktů se okamžitě stala předmětem rozsáhlé a celospolečenské diskuse. Diskuze měla za následek i tzv. rozdělení na různé názory ve formě zastánců terapie nebo na zastánce represe.⁵¹

Dalším důvodem diskusí je formulace objektivní stránky tohoto trestného činu, umožňující různorodý výklad ze strany orgánů činných v trestním řízení a rozhodně nepřispívající k zajištění právní jistoty. S tím souvisí požadavek na jasnost, určitost a srozumitelnost skutkových podstat.

Ustanovení dle § 187a odst. 1 zní:

„Kdo bez povolení přechovává omamnou nebo psychotropní látku nebo jed v množství větším než malém, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.“

Z ohledem na toto ustanovení se lze domnívat, že jakožto nástroj proti dealerům bylo ve svém důsledku faktickou dekriminací, jejich činnosti pod hlavičkou závislosti nebo úmyslu drženou látku zneužít. Před účinností této novely totiž neexistovalo žádné vodítko pro nelegální prodejce drog, pokud se týká množství drogy k držení jako hranice mezi přestupkem a trestným činem. Pokud pachatel přechovával pro jiného byť nepatrné množství drogy, zakládalo takové jednání trestný čin. Množství látky bylo nepodstatné. Nyní je bohužel povinností státních orgánů a justice jim takové vodítko nechtěně poskytnout pokud chtějí odpovědně aplikovat § 187a TrZ.⁵²

Další citací lze toto ustanovení shrnout jako nešťastné a poněkud ukvapené a pro aplikaci práva problematické:

„Podle názoru autora se uzákonění možnosti beztrestného držení malého množství drogy pro vlastní potřebu nejeví nejšťastnějším, neboť tato praxe se ve světě neosvědčila a příliš

⁵¹ ŠMERDA, R. *Trestněprávní úprava drogové problematiky*. Mimořádné číslo Bulletin NPC. Praha: nakladatelství MV, 2006. s. 85

⁵² ŠMERDA, R. *Trestněprávní úprava drogové problematiky*. Mimořádné číslo Bulletin NPC. Praha: nakladatelství MV, 2006. s. 87

ztěžuje a snižuje (zbytečně) efektivnost dokazování zejména orgánů činných v trestním řízení.“⁵³

a) Pojem „přechovávání bez povolení“

K pojmu přechovávání bez povolení k trestnému činu dle § 187a odst. 1 lze uvést citaci:

„Kromě hodnocení znaků skutkové podstaty u konkrétního případu je třeba se vždy zabývat i hodnocením stupně společenské nebezpečnosti. Stupeň individuální společenské nebezpečnosti bude významně snižován např. tím, že osoba užívá drogy k laickému tišení bolestí, učinila opatření k tomu, aby se k droze nedostala jiná osoba apod.“⁵⁴

Jeho objektivní stránka spočívá v tom, že pachatel bez povolení přechovává omamnou nebo psychotropní látku nebo jed v množství větším než malém. Co se rozumí omamnou nebo psychotropní látkou nebo jedem, je dostatečně uvedeno v kapitole 5.2.

V komentáři trestního zákona je pojem přechovávání stanoven takto:

„Přechovávání podle § 187a musí být vykonáváno pro sebe, neboť přechovávání pro jiného je postihováno ustanovením § 187. Ustanovení § 187a je subsidiární privilegovanou skutkovou podstatou ve vztahu k ustanovení § 187.“⁵⁵

V roce 2001 Nejvyšší soud ČR dne 19. dubna zaujal k výkladu pojmu „přechovávání“ podle §187a TrZ toto stanovisko:

„Pro úplnost je třeba uvést, že pro naplnění znaku „přechovávání“ ve smyslu § 187a odst. 1 TrZ postačí po formální stránce jakýkoli způsob držení omamné nebo psychotropní látky či jedu bez povolení pro sebe. Musí však jít o držení takové látky v množství převyšujícím dávku potřebnou pro držitele (podle stupně jeho závislosti), neboť držení jen jedné dávky konzumentem drog před jejím použitím není přechováváním, ale jen tzv. spotřební držbou, byť by šlo o množství jinak naplňující znak „množství větší než malé.“⁵⁶

⁵³ PIKNA, B. *Současná legislativa upravující držení drogy ve světle mezinárodních závazků*. Právní rozhledy č. 2, 1996. s. 52.

⁵⁴ KLOUČKOVÁ, S. *Hodnocení znaků skutkové podstaty trestného činu přechovávání drog pro vlastní potřebu podle § 187a trestního zákona*. Právní rozhledy č. 6, 2000. s. 243

⁵⁵ ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. *Komentář k trestnímu zákonu*. 6. vyd. - II.díl, Praha: C. H. Beck, 2004. s. 1162

⁵⁶ *Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.4.2001 sp. zn. Rt 60/2001*

b) Pojem „větší než malé množství“

Tento zákonný znak není v zákoně a ani jiném právním předpise blíže vymezen. Jedná se o zcela nový termín, který doposud trestní kodex neupravuje. Ani v ustanovení § 187 odst. 1 TrZ není žádná množstevní hranice pro spáchání trestného činu ve formě přechovávání pro jiného stanovena. Trestní zákon tedy stanovení tohoto termínu ponechává na judikatuře. Vzhledem k počtu látek, které jsou příslušným právním předpisem považovány za omamné nebo psychotropní látky nebo jedy, bude stanovení množství nikoli malého u každé takové látky dlouhodobou záležitostí. Jak toto množství stanovit je nejčastěji pokládánou otázkou v souvislosti s debatami o trestněprávní úpravě drogové problematiky.

Jelínek definuje toto množství následujícím způsobem: *„Za množství větší než malé bude třeba považovat takové množství, které bude přesahovat jednu dávku drogy pro vlastní potřebu. V případě, že by se jednalo o množství odpovídající jedné dávce drogy pro vlastní potřebu, jednalo by se o trestní postih nikoli přechovávání drog, ale o trestní postih konzumace drog.“*⁵⁷

Problémy související s výkladem ustanovení §187a se pokusili do určité míry odstranit na nejnižší úrovni orgány činné v trestním řízení. Takovýmto prvním pokusem byl pokyn Policejního prezidenta č. 39/1998 ze dne 9. 12. 1998, ten se snažil stanovit orientační hodnoty množství „většího než malého“ u základních druhů omamných a psychotropních látek, vyskytujících se na českém drogovém trhu. Pokyn měl umožnit základní orientaci v složité problematice příslušníkům Policie ČR při odhalování protiprávních jednání souvisejících s toxikomanií. Orientační tabulka přiložená k tomuto závaznému pokynu pak stanovila hodnoty malého množství omamných a psychotropních látek. V současné době je platný pokyn závazný pokyn policejního prezidenta ze dne 7. září 2006 č. 86, kterým se upravuje činnost Policie České republiky v souvislosti s drogovou problematikou. Pojem „množství větší než malé“ je obsažen v čl. 1 písm. p): *„množstvím „větší než malé“ a „většího rozsahu“ orientační hodnoty množství nejčastěji se vyskytujících omamných a psychotropních látek v zajištěných látkách příloha č. 1“* (viz příloha č. 6.)

⁵⁷ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo hmotné: Zvláštní část*. 2. vyd. Praha: 2003. s. 113.

Nadřazeným pro orgány činné v trestním řízení, potažmo Policie ČR je Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně 2/2006 ze dne 16. srpna 2006 o postihu trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187a TrZ (viz příloha č. 7) i zde jsou v příloze uvedeny orientační hodnoty látek pro stanovení „množství většího než malého.“

5.3.1.4 Kvalifikovaná skutková podstata dle § 187a odst. 1, 2 TrZ

Tato kvalifikovaná skutková podstata, byla do rámce trestního kodexu zařazena současně se skutkovou podstatou základní. Jak již bylo výše zmíněno kvalifikované skutkové podstaty představují vždy závažnější formu jednání specifikovaného skutkovou podstatou základní.

Ustanovení dle § 187a odst. 1, 2 TrZ zní:

„Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 ve větším rozsahu.“

5.3.1.5 Základní skutková podstata dle § 188 odst. 1 TrZ

Uvedená skutková podstata zahrnuje v současné době kriminalizaci neoprávněného jednání ve formě výroby, opatření sobě nebo jinému anebo přechovávání předmětu určeného k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky, přípravku obsahujícího omamnou nebo psychotropní látku nebo jedu.

Ustanovení dle § 188 odst. 1:

„Kdo vyrobí, sobě nebo jinému opatří anebo přechovává předmět určený k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky, přípravku obsahujícího omamnou nebo psychotropní látku nebo jedu, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci.“

Vztah trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle ustanovení § 188 odst. 1 TrZ a trestného činu podle § 187 odst. 1 TrZ lze dobře vyčíst na příkladu publikované judikatury z roku 2004, kde bylo stanoveno následující:

„Opatření (vyrobení, přechovávání) předmětu určeného k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky je trestným činem nedovolené výroby a držení omamných

*a psychotropních látek a jedů podle § 188 TrZ, který je ve vztahu k trestnému činu podle § 187 TrZ subsidiární. Pokud si pachatel opatří takový předmět v úmyslu uvedené látky vyrábět, má přednost použití primárního ustanovení o přípravě k trestnému činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek podle § 7 odst. 1, § 187 odst. 2 až 4 TrZ. Protože příprava k trestnému činu je úmyslné jednání a je trestná jen u zvlášť závažných trestných činů obsažených v ustanovení § 41 odst. 2 TrZ, musí se tento úmysl vztahovat i k okolnostem podmiňujícím použití vyšší trestní sazby tohoto trestného činu.*⁵⁸

5.3.1.6 Kvalifikovaná skutková podstata dle § 188 odst. 1, 2 TrZ

O jedinou kvalifikovanou skutkovou podstatu tohoto trestného činu se jedná, pokud se pachatel dopustí jednání podle § 188 odst. 1 TrZ ve větším rozsahu nebo vůči osobě mladší než osmnáct let nebo získá-li takovým činem značný prospěch. Tyto okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby jsou vyloženy v rámci rozboru skutkové podstaty trestného činu podle § 187 odst. 1, 2, 3 TrZ.

Ustanovení dle §188 odst. 1, 2 TrZ

„Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán:

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 ve větším rozsahu,*
- b) spáchá-li takový čin vůči osobě mladší než osmnáct let, nebo*
- c) získá-li takovým činem značný prospěch.“*

5.3.2 Trestný čin šíření toxikomanie

Druhým trestným činem, v tzv. drogových deliktech, je trestný čin *šíření toxikomanie* specifikovaný ustanovením § 188a odst. 1 TrZ, který obsahuje jednu kvalifikovanou skutkovou podstatu.

Hlavním účelem, na základě důvodové zprávy, této novelizace byl účinný a společný boj proti narkomanii a týká se prevence a boje proti nezákonnému obchodování s drogami. TrZ byl s účinností od 1. 7. 2002 novelizován zákonem č. 134/2002, kdy novelizováno bylo, kromě jiných, i ustanovení § 188a) citovaného zákona.

⁵⁸ *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek č. 19/2004.*

Zakotvení této skutkové podstaty do rámce trestního zákona bylo vedeno především záměrem kriminalizovat jednání ve formě účastenství na zneužívání některých návykových látek ve smyslu ustanovení § 10 TrZ. K tomuto lze citovat:

„Při svádění a podporování jde v podstatě o jednání podobné návodu a pomoci ve smyslu § 10 odst. 2 písm. b), c), i když vzhledem k tomu, že osoba, která sama požívá návykové látky, se nedopouští trestného činu, nemůže jít o formu účastenství ve smyslu citovaného ustanovení, ale jedná se o přímé pachatelství trestného činu podle § 188a, zcela nezávislé na příp. pachatelství jiné osoby.“⁵⁹

5.3.2.1. Základní skutková podstata dle ustanovení § 188a odst. 1 TrZ

Zájmem (objektem) tohoto ustanovení je ochrana společnosti a jejích členů, jednotlivců proti možnému ohrožení vyplývajícímu ze zneužívání jiných návykových látek než alkoholu.

Ustanovení dle § 188a odst. 1 TrZ zní:

„Kdo svádí jiného ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu nebo ho v tom podporuje a nebo kdo zneužívání takové látky jinak podněcuje nebo šíří, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.“

Objektivní stránka tohoto trestného činu vymezuje několik alternativních způsobů kriminálních jednání, kdy je tento trestný čin možné spáchat:

- a) **sváděním** jiného ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu;
- b) **podporováním** jiného ve zneužívání jiné návykové látky než alkoholu;
- c) **podněcováním** zneužívání jiné návykové látky než alkoholu;
- d) **šířením** zneužívání jiné návykové látky než alkoholu.

Co se týče těchto pojmů:

Formy **svádění** zákon blíže nevymezuje, a proto mohou být jakékoli, např. může jít o přemlouvání ke zneužívání návykových látek, poučení, příp. předvedení způsobu

⁵⁹ ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. *Komentář k trestnímu zákonu*. 6. vyd. - II.díl, Praha: C. H. Beck, s. 1167.

zneužívání určité návykové látky či o jinou formu vyvolání rozhodnutí o zneužívání takové látky atd.

Formy **podporování** taktéž nejsou v zákoně blíže vymezeny. Podporování může být provedeno jak vůči osobě začínající se zneužíváním, tak i vůči osobě, která již návykové látky jiné než alkohol zneužívá, ve formě fyzické i psychické. Fyzickým podporováním bude např. opatření takové návykové látky, opatření injekčních stříkaček, přivedení takovéto osoby do komunity, v níž je běžné zneužívání návykových látek atd. Podporování formou psychické pomoci je pak možno spatřovat v radě, utvrzování v předsevzetí zneužívat návykové látky jiné než alkohol.⁶⁰

Podněcováním ke zneužívání takové látky je třeba rozumět projev, kterým pachatel zamýšlí vzbudit u jiných osob rozhodnutí nebo náladu vedoucí ke zneužívání návykových látek jiných než alkohol.

Šíření zneužívání návykové látky jiné než alkohol je jakékoli další jednání směřující k rozšíření zneužívání návykových látek jiných než alkohol. Může být vedeno i formou schvalování spáchání tr. činů § 187, § 188 TrZ.

5.3.2.2. Kvalifikovaná skutková podstata dle ustanovení § 188a odst.1,2 TrZ

Tato skutková podstata zahrnuje v současné době jednu okolnost definující sníženou věkovou hranici předmětu útoku a dále skupinu okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby, jež jsou charakteristické způsobem či formou šíření informací s úmyslem ohrozit objekt chráněný dotčeným ustanovením.

Ustanovení dle § 188a odst. 1, 2 TrZ:

Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán:

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 vůči osobě mladší než osmnáct let, nebo*
- b) spáchá-li takový čin tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.*

⁶⁰ ŠEJVL, J. § 188a Trestního zákona. Bulletin NPC č. 4/2002. Praha: nakladatelství MV Praha, 2002.

6 Porovnání legislativy EU a ČR

Tato kapitola si klade za cíl poskytnout informace o legislativě v dané oblasti v samotné EU, jakožto mezinárodního svazku. Protože je problematika držby drog stále diskutovanou a aktuální otázkou nejen v České republice, jsou pro srovnání v další kapitole nastíněny legislativní modely vybraných členských států Evropské unie, které tyto státy uplatňují na poli drogové problematiky.

6.1 Legislativa EU

Evropské společenství je účastníkem mezinárodního boje proti drogám od konce osmdesátých let. Po podepsání Dohody o Evropské unii v roce 1993 si však každý členský stát ponechal vlastní postupy, zákony a strategii v oblasti týkající se drog. Evropská unie nemá svou vlastní klasifikaci drog a odkazuje na úmluvy OSN.

Mezinárodněprávní rámec v oblasti drog tak tvoří tři úmluvy OSN (kapitola 3.4.3):

1. Jednotná úmluva o omamných látkách z roku 1961, ve znění protokolu z roku 1972;
2. Úmluva o psychotropních látkách z roku 1971;
3. Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988.

Ustanovení těchto úmluv však nemají přímou právní platnost a signatářské státy musí tyto úmluvy převést do svých právních předpisů a to v souladu s vlastními právními principy prostřednictvím národní legislativy.

Evropská unie samotná tedy vychází při řešení zneužívání drog z platných mezinárodních úmluv a pojímá je jako výchozí právní úpravu pro společnou politiku v rámci třetího pilíře Maastrichtské smlouvy. Např. článek K1 definuje oblasti společného zájmu, sem patří i boj proti drogové závislosti; spolupráce soudů v trestněprávních věcech atd. a to za účelem prevence a boje s obchodováním s drogami.

V rámci Evropské unie byla v roce 1994 podepsána **Berlínská deklarace o prohlubování spolupráce při potírání drogové kriminality a organizovaného zločinu v Evropě**. Deklarace vyzvala asociované státy, aby podepsaly a urychleně ratifikovaly

úmluvy OSN o narkotikách, pokud tak ještě neučinily. Při výčtu smluv, které mají vliv na protidrogovou politiku členských států EU, nesmějí být opomenuty ani **Schengenské dohody**, které v článku 19 stanoví, že zúčastněné strany se budou snažit o harmonizaci zákonů a jiných právních předpisů ve vymezených oblastech, přičemž jednou z těchto oblastí je problematika drog.

První legislativní krok Evropských společenství v globálním drogovém měřítku byla ratifikace článku 12 Úmluvy proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami a prekursory z roku 1988.

Dalším významným krokem ve sledované oblasti byla **Maastrichtská smlouva** z roku 1992. Drogová otázka je zmíněna ve dvou článcích této smlouvy. Článek 129 vztahující se k veřejnému zdraví a článek K.1 (4) a K.1 (9) vztahující se k působnosti justice, vnitra atd.

Také **Amsterodamská smlouva** přijatá v roce 1997 reprezentuje nový krok v rámci boje s drogovým problémem. Tato smlouva nepatrně změnila text výše uvedeného článku vztahujícího se k veřejnému zdraví (nyní článek 152, dříve výše uvedený 129) a obzvláště změnila ustanovení týkající se drog. Spolupráce na tomto poli je nyní zaměřena na výraznější činnost členských států k redukci drogově způsobených zdravotních škod zahrnujících hlavně prevenci.⁶¹

Konkrétní činnost Evropské unie je v současné době založena na čtyřleté protidrogové strategii, která je blíže specifikována jednotlivými akčními plány. Evropská unie nemá vlastní systém klasifikace látek a respektuje systém založený mezinárodními konvencemi OSN. Určitá specifika či důraz lze vysledovat pouze u syntetických drog.

6.2 Vybraný legislativní profil státu EU

Rakousko

Z pohledu vývoje je třeba uvést princip „*therapy instead of punishment*“ („terapie namísto trestu“). Tento přístup v podstatě znamená, že závislý na drogách je nemocná

⁶¹ ŠMERDA, R. *Trestněprávní úprava drogové problematiky*. Mimořádné číslo Bulletin NPC. Praha: nakladatelství MV, 2006. s. 114

osoba, která porušila drogovou právní úpravu a spáchala drogový delikt z důvodu, že byla ovládána svojí závislostí. Tato osoba musí mít podle rakouské protidrogové politiky možnost či šanci se podrobit léčbě své závislosti na místo toho, aby byla prioritně potrestána.

Dne 1. ledna 1998 nabyl účinnosti zákon o omamných látkách „*the Narcotic Substances Act*“ (Su-chmittelgesetz abbr SMG), který představuje kontinuitu přístupu rakouské drogové politiky. Jedná se zejména v chápání principu terapie namísto trestu. Z tohoto důvodu předvídá přísné sankce za jednání ve formě prodeje nebo obchodu s narkotiky nyní i s psychotropními látkami a prekursory, zatímco v případě závislých osob, jež spáchaly drogový trestný čin, nabízí zákon široké pole opatření k jejich léčbě a rehabilitaci.

Výsledkem je, že Rakousko dalo komplexně pod kontrolu látky uvedené v přílohách III a IV Úmluvy z roku 1971 a prekursory uvedené v přílohách I. a II. Úmluvy z roku 1988.⁶²

Užívání drog a držba drog

Konzumace drog není rakouským právem definovaná jako trestný čin, ale je toto jednání upraveno formou držby, držba trestný čin zakládá. Rakouská drogová právní úprava činí rozdíl mezi držbou drog pro vlastní potřebu (užití) a držbou za účelem obchodování.

Kritéria v rámci stíhání, kterými se řídí posuzování a rozlišení výše uvedených dvou typů ilegálního jednání, jsou:

- *množství - malé, velké*
- *frekvence užívání ze strany osoby - příležitostné, pravidelné*
- *podstata látky*

Z těchto důvodů ten, kdo získá, drží, produkuje, importuje, exportuje, poskytne nebo nabízí jinému nebo třetí osobě, může být potrestán až na 6 měsíců vězení nebo pokutou až na 360 denních pokut (27 § 1 SMG).

⁶² ŠMERDA, R. *Trestněprávní úprava drogové problematiky*. Mimořádné číslo Bulletin NPC. Praha: nakladatelství MV, 2006. s. 115

V případech, kdy se pachatel dopustil těchto trestných činů ve stavu drogové závislosti a spáchal je pouze z úmyslu uspokojit svoji závislost či obstarat si drogu pro svoji vlastní potřebu, bude uložen trest do 6 měsíců vězení nebo pokuta ve výši až na 360 denních pokut.

Obchodování s drogami a drogové trestné činy

Jednání, která jsou stanovena jako trestné činy v SMG, jsou tato: produkce, opatřování, držba, import, export, nabídka a distribuce kontrolovaných látek.

Pro opatřování nebo držbu velkého množství drog s úmyslem ho distribuovat zde hrozí trest až na 3 roky, v případech produkce, importu, exportu nebo distribuce velkých množství, to znamená jednání úzce spjaté s pojmem obchodování s drogami, pro toto jednání budou tresty uloženy až do 5 let, a to v případě pouze základního trestného činu. Tyto tresty mohou být zpřísněny na 1 rok až 10 let v případě, že pachatel jednal komerčně nebo jako člen kriminální skupiny. Mezi 1 rokem až 15 lety vězení lze uvažovat v případě pachatele, který jako člen kriminální skupiny byl již jednou za obchodování s drogami odsouzen. Pojem kriminální skupina je specifikován jako skupina mající více než 10 členů založená za účelem páchaní trestných činů obchodování s drogami. V případě, že pachatel je v čele organizace zabývající se obchodem s drogami, hrozí mu trest mezi 10 až 20 lety nebo doživotí (doživotí je možné uložit však až od novely k *Narcotic substances act* z 8. května 2001, BGB1. I 51/ 2001).⁶³

Diskuse z konce roku 2000 se týkala především legálního rámce **užívání cannabis pro léčebné účely**.

Již na konci roku 1998 vídeňský městský soud přijal rozhodnutí, které připouští cannabis k léčebným účelům. Na základě právního posouzení bylo shledáno, že SMG zakazuje pouze všechny formy konzumace rostlin a plodů ženského rodu cannabis, u kterých nebyl olej extrahován. Lékařské užití jiných produktů cannabis je ale povoleno.

⁶³ Šmerda, R. *Trestněprávní úprava drogové problematiky*, Mimořádné číslo Bulletin NPC. nakladatelství MV, Praha 2006, s. 116

6.3 Porovnání legislativních profilů EU s ČR

Pro shrnutí legislativy v EU a následné porovnání lze uvést:

Užívání drog v současné době považuje za trestný čin sedm států z celkového počtu 26. Jedná se o Kypr, Francii, Řecko, Lucembursko, (s výjimkou konopí) Švédsko a Norsko. Užívání je považováno za správní přestupek v Estonsku, Španělsku, Lotyšsku a Portugalsku. Ostatní státy včetně ČR nezakazují užívání drog přímo, ale prostřednictvím zákazu vedoucímu k užívání, zejména ve formě držení. Zpravidla se tato ustanovení týkají držení množství pro vlastní potřebu formou „malého množství.“

Držení drog pro osobní potřebu (ve smyslu držení pro nepovolené účely) je zakázáno ve všech státech EU.

Sankce při protiprávním jednání tohoto druhu se mohou lišit: v níže uvedených státech se tyto sankce převážně stanovují podle množství látky. Pokud tedy jde o malé množství pro osobní potřebu a nejsou žádné další přitěžující okolnosti, připouští zákon sankce nezahrnující trest odnětí svobody a místo něj může být uložena jiná sankce. Tyto sankce se týkají všech drog. V ČR, Španělsku, Itálii, Portugalsku, Irsku, Lucembursku a Belgii se to týká pouze konopí.

Sankce vybraných států při držení drog pro osobní potřebu:

Česká republika: pokud měla u sebe osoba malé množství drogy bez úmyslu dalšího prodeje, je možno uložit netrestní sankci ve formě pokuty nebo varování.

Španělsko: možnost uložení pokuty ve výši 301 – 30050 EUR v případě, že se jedná o užívání a držení pro osobní potřebu na veřejnosti nebo pokud existují další přitěžující okolnosti (užívání při řízení, ponechání inj. stříkačky na veřejném místě atd.)

Portugalsko: užívání, nákup, a držení všech drog pro osobní potřebu je dekriminalizováno (jedná se o průměrné individuální množství na deset dní). Takové jednání podléhá mimotrestnímu postihu a projednává jej „Komise pro odrazování od užívání drog.“ Užívání drog je nadále nelegální a podlého policejní pravomoci a uživatelé mohou být pokutováni částkou mezi 25 EUR a částkou odpovídající minimální mzdě na celostátní úrovni.

Lucembursko: sankce za užívání konopí a zároveň držení, přepravu, nákup pro osobní potřebu je formou pokuty ve výši 250-2500 EUR. Užívání které je nebezpečné pro jiné osoby (ve škole na pracovišti) je postihováno odnětím svobody od 8 dní do 6 měsíců, nebo až 2 let v případě spáchání činu v přítomnosti jednoho či více nezletilých.⁶⁴

Jinou kapitolou podle přístupu k dané problematice jsou státy, které ponechávají veřejným orgánům větší volnost při rozhodování (tzv. diskreční pravomoc).

Německo: v Německu zákon o drogách stanoví, že státní zástupce může rozhodnout neudělit trest (odnětí svobody v délce až 5let), lze-li trestný čin považovat za méně závažný. Tak je tomu v případě, kdy trestní stíhání není ve veřejném zájmu a za podmínek, že pachatel pěstuje, vyrábí, dováží, vyváží, převáží a nakupuje pro vlastní potřebu, tedy jinými slovy opatřuje a přechovává malé množství.

Z předchozího textu je zřejmé, že na stanovený trest má zásadní vliv právě stanovení množství látky, která je přechovávána. Zpravidla je toto množství jediným faktorem rozlišujícím stanovení hranice mezi držením pro osobní potřebu a obchodováním a stanovení závažnosti deliktu.

Pro definici množství látky lze uvést tři přístupy:

- třináct států definuje množství určením, zda je „malé“ či „velké“
- tři země definují množství na základě peněžní hodnoty a tři na základě násobku denních dávek
- šest států definuje množství na základě maximálního počtu gramů látky
- pět států stanovuje limit na základě hmotnosti obsažené účinné chemické látky

Ve státech které pracují s pojmy „malé“ a „velké“ množství, existují prováděcí předpisy a nařízení. Jedná se především o pokyny státních zastupitelství, kde jsou hodnoty těchto látek stanoveny formou tabulek v přílohách. Jsou ale i státy, které toto množství nemají takto upravené a rozhodnutí ponechávají čistě na rozhodnutí příslušných orgánů.

⁶⁴ *Užívání drog v EU: legislativní přístupy*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády České republiky, 2005.

7 Závěr

Úplným závěrem práce je vhodné uvést určitou rekapitulaci. Tato práce nejprve zhodnotila a popsala danou problematiku z historického hlediska s hlavními mezníky. Této pasáži odpovídá i následná struktura kapitol a jejich historické členění. Vzhledem k tomu, že právní úprava drogové problematiky je nepochybně tématem značně složitým a rozsáhlým a zahrnuje poznatky z mnoha vědních oborů a rozhodně nejen právních, odpovídá tomuto i další členění práce. Jedná se o pohledy z hlediska např. sociálního v rámci protidrogové politiky a drogového trhu. Logickým vyústěním je nejobsáhlejší kapitola ve formě zhodnocení současné legislativy.

Je třeba uvést, že zkoumaná problematika je nepochybně i předmětem právní regulace, a to nejen z důvodů mezinárodních závazků, ale především z hlediska ochrany základních hodnot, na kterých je demokratická společnost vybudována. Regulace prostřednictvím právních norem by však neměla být jediným nástrojem na poli přístupu k látkám nesoucím označení „*droga*“. Právní norma by měla mít jednoduchý základ, a to ve formě jednoznačnosti, aplikovatelnosti a vynutitelnosti. O tom, zda česká právní úprava či česká praxe naplňuje tyto základní požadavky, bylo na několika místech této studie vzneseno několik pochybností.

Co se týče samotného trestního práva je třeba zdůraznit, že se jedná o obor, který nemůže být výlučným nástrojem k řešení drogové problematiky. Trestní právo v této oblasti zabírá jen úzkou výseč. Z větší části je drogová problematika problémem sociálním, nikoliv problémem trestního práva. Trestní právo by mělo být až posledním řešením (*ultima ratio*) a to ve chvíli, kdy selhaly ostatní preventivní nástroje, jakými jsou např. rodinné prostředí, občanská společnost, vzdělávací systém a hodnotné využití volného času. Toto však není argument, že nástroje trestního práva zde nejsou legitimní a účinné v těchto oblastech.

Protiprávní jednání je v některých státech sankcionováno formami trestněprávních sankcí, jinde je ponecháno režimu práva správního nebo dokonce není sankcionováno vůbec. Nelze opominout, že v mnoha zemích evropského prostoru je v oblasti stíhání drogových deliktů ponechán obrovský prostor individuálnímu řešení a aplikaci formou různých sankcí.

V obecné rovině lze vyslovit závěr, že výsledný efekt právní regulace ve většině evropských zemí je dán především finální, individuální aplikací právních norem a ne pouze jejich slovním vyjádřením ve formě legálního textu. V České republice naopak nelze nevidět snahu o přijetí maximálně kasuistické právní úpravy (rozličné pojmy definující vágní množství látky jako hranici trestní odpovědnosti), což lze snad interpretovat jako produkt značné politizace celého problému drog.⁶⁵

7.1 Konkrétní návrhy de lege ferenda

Co se týče konkrétních návrhů, jeví se jako vhodné provést určité technické změny a nápravu terminologických nedostatků současné právní úpravy. Tyto změny by bezesporu usnadnily aplikaci některých ustanovení v praxi (např. záměna matoucího pojmu „**návyková látka**“ za pojem „**opojná látka**“ či záměna termínu „**bez povolení**“ za termín „**neoprávněně**“ apod.)

Co se týče ZNL bylo by vhodné upřesnit rozdělení taxativního výčtu látek přijetím nové přílohy, která by rozdělila látky na dvě skupiny - **drogy s neakceptovatelným rizikem a drogy rizikové při neodborném nakládání**. Tato diferenciacie by mohla být následně využita v rámci skutkových podstat trestných činů jako kritérium pro využití individuálního přístupu na straně poptávky.

Výčet kriminalizovaných jednání ve stávajícím znění skutkové podstaty trestného činu podle § 187 odst. 1 TrZ je třeba ve smyslu mezinárodních závazků doplnit o kriminalizaci jednání ve formě neoprávněného „**pěstování**“ a „**produkce**“.

Lze totiž konstatovat, že pojmy výroby, pěstování a produkce jsou zásadně pojmy s odlišným obsahem. Tuto skutečnost (rozdíl mezi pěstováním a výrobou) lze mimo jiné dovodit i z dikce platného ZNL, který tuto hranici vede stejným způsobem a problematice právní regulace pěstování konopí či keřů koka věnuje samostatnou pozornost.

Z hlediska dalšího členění nebezpečnosti konkrétního jednání se v rámci ustanovení § 187 TrZ jeví jako vhodné zakotvit další a nové okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby jakými jsou:

⁶⁵ ŠMERDA, R. *Trestněprávní úprava drogové problematiky*. Mimořádné číslo Bulletin NPC. Praha: nakladatelství MV, 2006. s. 138

- 1) **povolání pachatele** (vzhledem ke svému povolání má snadnější přístup k látkám),
- 2) **snadnější kontakt s ohroženou skupinou** (učitelé, vychovatelé),
- 3) **šíření drogy na určitých místech** (školy, zdravotnická zařízení).

O ukládání nízkých trestů v oblasti trestního práva v ČR se lze přesvědčit i u drogových deliktů. Změna v sankci odnětí svobody ve formě „**výjimečného trestu**“ za zvláště kvalifikované případy nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů, by byla přínosná.

Závěrem je možné navrhnout řešení nejvíce diskutované otázky u drogových deliktů, kterou je reglementace držby či přechovávání drog. K názoru, že **přechovávání drog by mělo být specifickým trestným činem a držba by měla být kriminalizována obecně**, se lze přiklonit.

Návrh **zakotvení obecné trestnosti držby drog je odůvodněn mezinárodními závazky**. Česká republika je totiž podle článku 33 Jednotné úmluvy zásadně povinna nepovolit držbu drog bez zákonného povolení. Výjimkou, kterou je možno uvést je možné zmírnění tohoto závazku v případě, že se takového jednání dopustila osoba závislá na omamné látce. V takovém případě je možné, aby se této osobě dostalo namísto výroku o vině a trestu, popř. navíc léčení, výchovy, doléčení, rehabilitace a nového začlenění do společnosti.

*„Z hlediska dodržování mezinárodních závazků je nezbytné zdůraznit, že citované Úmluvy OSN obsahují **povinnost pro účastnické státy uzákonit trestnost držení drog obecně, tj. bez relevance motivu jejich držení**“. Úmluvy OSN dávají státům možnost moderačního přístupu při právním i věcném řešení držení drogy za účelem osobní konzumace.“⁶⁶ („V souvislosti s postihem se v článku 38 Jednotné úmluvy z roku 1961 stranám doporučuje, aby věnovaly zvláštní pozornost opatřením směřujícím k léčení a lékařským ošetřením „požívačů drog“ a zajištění jejich rehabilitace.“⁶⁷)*

⁶⁶ PIKNA, B. *Nástin legislativních řešení problematiky držení drogy*. Trestní právo č. 7 -8, 1997. s. 23

⁶⁷ PIKNA, B. *Současná česká legislativa upravující držení drogy ve světle mezinárodních závazků*. Právní rozhledy č. 2, 1996. s. 49.

8 Seznam literatury

8.1 Knižní literatura

BEČKOVÁ, I. *Farmakologie drogových závislostí*. Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-864-6.

BORNÍK, M. *Drogy: Co bychom o nich měli vědět*. 1. vyd. Praha: nakladatelství Tiskárny MV, 2001. ISBN 80-85821-98-2.

BORNÍK, M. *Trestná činnost a nealkoholová toxikomanie*. Praha: nakladatelství Tiskárny MV, 2000. ISBN 80-85821-92-3.

Bulletin Národní protidrogové centrály 1/96. Praha: nakladatelství MV, 1996.

DISMAN, M. a kol., *Drogy, alkohol, tabák a životní styl: Užívání psychotropních látek mezi středoškoláky, uční a žáky v České republice*. Středisko sociální prevence hlavního města Prahy, 1996.

DOLEŽAL, X. J. *Marihuana*. 2. přepracované a rozšířené vyd. Praha: Votobia, 1997. ISBN 80-7198-171-0.

FROUZOVÁ, M. Sborník přednášek: *Prevence, léčba a doléčování závislostí na drogách: Drogy ze všech stran*. Praha: FILIA svazek 2, 1995.

FURST, T. P. *Halucinogeny a kultura*. Praha: Maťa, Praha: DharmaGaia, 1996. ISBN 80-901915-7-6; 80-85905-20-5.

HEJDA, J. *Kriminologické, trestně právní a kriminalistické aspekty drogového problému v ČR a jeho řešení*. 1. vyd. Jindřichův Hradec: RAIN reklamní agentura, 2000. ISBN 80-245-0080-9.

JELÍNEK, J., a kol., *Trestní právo hmotné: Zvláštní část*. 2. vyd. Praha: 2003. ISBN 80-86432-62-9.

KING, J. *Cannabible*. 1. vyd. Český Těšín: Levné knihy, 2008. ISBN 978-80-7309-660-1

KLAN, Z., *Omamné drogy*. Praha: Orbis, 1947.

KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné - obecná část*. 3. přepracované a doplněné vyd., Masarykova univerzita Brno: 2002. ISBN 80-210-2985-4.

- MRAVČÍK, V. a kol. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2004*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2005. ISBN 80-86734-59-5.
- MRAVČÍK, V. a kol. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2005*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2006. ISBN 80-86734-99-4.
- MRAVČÍK, V. a kol. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2006*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2007. ISBN 978-80-87041-22-2.
- Národní strategie protidrogové politiky na období 2005 až 2009*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády České republiky, 2005. ISBN 80-86734-39-0.
- NEŠPOR, K., CSÉMY, L., PERNICOVÁ, H. *Prevence problémů působených návykovými látkami na školách*. Praha: Besip MV, 1994.
- NEŠPOR, K., PROVAZNÍKOVÁ H. *Slovník prevence problémů působených návykovými látkami pro rodiče a pedagogy*. 3. rozšířené vydání, Praha: Státní zdravotní ústav, 1999. ISBN 80-7071-123-X.
- NOVOTNÝ, O., a kol., *Kriminologie*. 2. přepracované vyd. Praha. 2004. ISBN 80-7357-026-2.
- NOVOTNÝ, O. *Trestní právo hmotné*. I. Obecná část, 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. ISBN 80-7179-427-9.
- NOŽINA, M. *Mezinárodní organizovaný zločin v ČR*. Praha: KLP – Koniasch Latin Press, 1997. ISBN 80-85917-35-1.
- NOŽINA, M. *Svět drog v Čechách*. Praha: KLP – Koniasch Latin Press, 1997. ISBN 80-85917-36-X.
- POWIS, E. R. *Jak se perou špinavé peníze*. Praha: Victoria publishing, 1992. ISBN 80-85605-32-5.
- RYBÁŘ, M. *Základy kriminalistiky*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2001. ISBN 80-86473-03-1.
- Seznam zařízení poskytujících služby v protidrogové prevenci, léčbě a resocializaci*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. ISBN 80-86734-09-9.

ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. *Komentář k trestnímu zákonu*. 6. vyd. - II.díl, Praha: C. H. Beck, 2004. ISBN 80-7179-896-7.

ŠMERDA, R. *Trestněprávní úprava drogové problematiky*. Mimořádné číslo Bulletin NPC. Praha: nakladatelství MV, 2006.

Užívání drog v EU: legislativní přístupy. 1. vyd. Praha: Úřad vlády České republiky, 2005. ISBN 80-86734-50-1.

ZÁBRANSKÝ, T., a kol. *Projekt analýzy dopadů novelizace drogové legislativy*. 1. vyd. Tišnov: Sdružení SCAN, 2002. ISBN 80-86620-01-8.

Zaostřeno na drogy. Úřad vlády ČR, Praha. 2008, roč. 6, č. 4. ISSN 1214-1089.

Zaostřeno na drogy. Úřad vlády ČR, Praha 2007, roč. 5, č. 5. ISSN 1214-1089.

8.2 Odborné články:

FASTNER, J. *Ještě k trestnému činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187a TrZ*. Trestní právo, 1999.

KLOUČKOVÁ, S. *Hodnocení znaků skutkové podstaty trestného činu přechovávání drog pro vlastní potřebu podle § 187a trestního zákona*. Právní rozhledy č. 6, 2000.

KOMOROUS, J. *Rok 2000 z pohledu NPDC*. Bulletin NPC. Praha: MV 2000. ISSN 1211-8834.

MARTINEC, M. *Drogy a legislativa v ČR*. Bulletin NPC č. 1/2003. Praha: nakladatelství MV, 2003. ISSN 1211-8834.

PIKNA, B. *Současná právní legislativa upravující držení drogy ve světle mezinárodních závazků*. Bulletin NPC, č.1. Praha: nakladatelství MV, 1996.

PIKNA, B. *Současná legislativa upravující držení drogy ve světle mezinárodních závazků*.: Právní rozhledy č. 2, 1996.

PIKNA, B. *Téma legalizace drog jako závažný právní společenský problém*. Trestní právo č. 10, 1996.

PIKNA, B. *Nástin legislativních řešení problematiky držení drogy*. Trestní právo č. 7 - 8, 1997.

PIKNA, B. *Téma legalizace drog jako závažný společenský problém ve světě a v České republice*. Bulletin NPC č. 2/1996. Praha: nakladatelství MV, 1996.

ŠEJVL, J. *Kriminologické faktory vedoucí ke zneužívání OPL a prevence*. Bulletin NPC č. 4/2002, Praha: nakladatelství MV, 2002. ISSN 1211-8834.

ŠEJVL, J. *§ 188a Trestního zákona*. Bulletin NPC č. 4/2002, Praha: nakladatelství MV Praha, 2002.

ŠTABLOVÁ, R. *Šíření drog a kriminalita v České republice v devadesátých letech*. Bulletin NPC č. 3/2001. Praha: nakladatelství MV, 2001. ISSN 1211-8834.

ŠTURMA, P. *Potřeba smluvněprávní regulace kontroly drog a její vývoj*. Právník 1995.

8.3 Právní normy a předpisy:

Zákon č. 140/1961 Sb. ze dne 29. listopadu 1961, Trestní zákon

Zákon č. 167/1998 Sb. ze dne 11. června 1998, o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů

Zákon č. 200/1990 Sb. ze dne 17. května 1990, o přestupcích

Zákon č. 379/2005 Sb. ze dne 19. srpna 2005 o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovým výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů

Závažný pokyn policejního prezidenta č. 86/2006 ze dne 7. září 2006

Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 2/2006 dne 16. srpna 2006

Jednotná úmluva o omamných látkách ze dne 31. 3. 1961

Úmluva o psychotropních látkách ze dne 21. 2. 1971

Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988

8.4 Rozhodnutí soudních orgánů

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.4.2001 sp. zn. Rt 60/2001

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek č. 19/2004

8.5 Elektronické zdroje

GAJDOŠÍKOVÁ, H. *Historický nástin právní úpravy drogových trestných činů: Projekt analýzy dopadů novelizace drogové legislativy*, Praha: [online]. 2001, [cit. 2009-02-12].

Dostupné z URL: <http://www.drogy-info.cz/index.php/info/drogy_a_zakon/zakon_pod_lupou/historicky_nastin_pravni_upravy_drogovych_trestnych_cinu>.

Encyklopedie psychotropních rostlin: Pojmy a definice. [online]. [cit. 2009-02-22].

Dostupné z URL: <<http://www.biotox.cz/enpsyro/pj3opoj.html>>.

8.6 Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Incidence problémových uživatelů drog

Tabulka č. 2: Drogová kriminalita - § 187, § 187a, § 188, § 188a TrZ

8.7 Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Mapa ČR (Výdaje na protidrogovou politiku ze státního a místních rozpočtů v krajích ČR v r. 2005, v tis. Kč na 100 tis. obyvatel)

Obrázek č. 2: Mapa ČR (Počet problémových uživatelů drog na 1 000 obyvatel ve věku 15 – 64 let a podíl problémových uživatelů opiátů a pervitinu v krajích ČR v r. 2005)

8.8 Seznam grafů

Graf č. 1: Celoživotní prevalence užívání vybraných nelegálních drog podle věkových skupin v %

Graf č. 2: Frekvence užívání konopných látek mezi respondenty, kteří uvedli užívání v posledních 30 dnech v %

Graf č. 3: Počet osob obviněných z drogových trestných činů v r. 1998-2005 podle Policie ČR

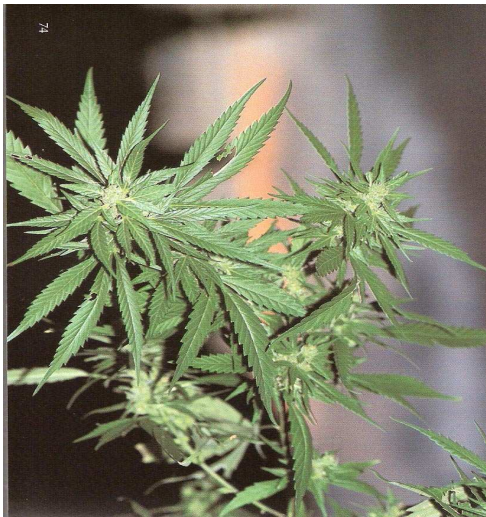
8.9 Seznam zkratek

- INCB - Výbor OSN pro mezinárodní kontrolu drog (International Narcotics Control Board)
- OSN - Organizace spojených národů
- ČR - Česká republika
- NPC - Národní protidrogová centrála
- MV - Ministerstvo vnitra ČR
- OPL - Omamné a psychotropní látky
- ČSR - Československá republiky
- TrZ - Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů a nálezů ústavního soudu
- WHO - Světová zdravotnická organizace (World Health Organization)
- LPS - Listina základních práv a svobod vyhlášená předsednictvem ČNR dne 16. prosince 1992 jako součást ústavního pořádku České republiky pod č. 2/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
- PřesZ - Zákon ČNR č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
- ZNL - Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách ve znění pozdějších předpisů
- EU - Evropská unie
- Jednotná úmluva - Jednotná úmluva o omamných látkách z roku 1961; publikována vyhláškou ministra zahraničních věcí pod č. 47/1965 Sb.

9 Přílohy

Příloha č. 1: Ukázka rostlin cannabisu a lysohlávek:

Cannabis:

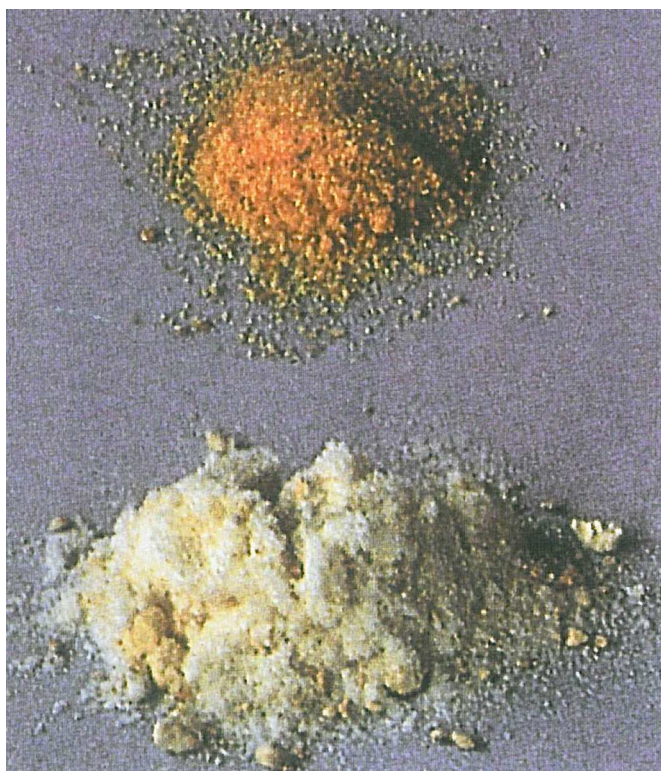

Lysohlávky:

Příloha č. 2: Ukázka heroinu a kokainu:**Heroin:****Kokain:**

Příloha č. 3: Fotografie pervitinu:

Příloha č. 4: Rozdíly mezi úspěšnými a neúspěšnými preventivními programy

Úspěšné preventivní programy	Neúspěšné preventivní programy
Soustavné programy. Preventivní program začíná v časném věku a průběžně pokračuje	Program má nárazový charakter. Jednorázové akce.
Program volí specifickou strategii s ohledem na cílové populace. S rodiči bývá vhodné většinou pracovat zvlášť.	Program má příliš obecný a nespecifický charakter. Nerespektuje generační linie a nabízí rodičům i dětem totéž.
Programy pro mladší děti mají obecnější charakter, s přibývajícím věkem je pak program specifitější.	Program nebere v úvahu věk. U mladších dětí je spíše soustředěn na problémy, které u nich nepřicházejí v úvahu, u starších pak mylně předpokládá, že vhodná rekreační aktivita je sama o sobě prevencí.
Program zahrnuje aktivní účast cílové populace a má intenzivní charakter.	Program spoléhá na předávání informací. Předávání informací samo o sobě nedokáže změnit chování.
Program je jasný a strukturovaný.	Neurčitost a beztvorost programu.
Program respektuje potřeby cílové populace, včetně např. sociálních potřeb nebo potřeby určitých poradenských služeb.	Necitlivost k specifickým potřebám jednotlivých skupin (etnické menšiny, sociálně znevýhodnění, apod.)
Program se nachází tam, kam lidé, jímž je určen, chodí.	Velká vzdálenost programu od cílové populace (fyzická vzdálenost a psychologické bariéry)
Nabídka širokého spektra služeb a využívání určitých forem prevence.	Izolovaný preventivní program (např. jen ve sdělovacích prostředcích)
Přístup k programu je snadný.	Obtížný přístup k programu – např. finanční nároky, čekací doby, apod.
Pracovníci programu znají své klienty a dlouhodobě s nimi pracují.	Nahodilé programy pracující s velkým počtem osob, které často pracovníci programu neznají.

Program dokáže účinně soustředit lidské i finanční zdroje.	Program chce příliš mnoho s minimálním lidským i finančním nasazením.
Program vedou dospělí, kteří jsou stabilní, pečující, důvěryhodní a mohou do jisté míry fungovat jako náhradní rodičovské figury.	Program je neosobní, pracovníci programu jsou motivováni čistě finančně bez pozitivního vztahu k cílové populaci.
Program spolupracuje se školou.	Izolované programy bez návaznosti na školu a na společnost.
Tým, který program realizuje, je náležitě připraven.	Přeceňování účasti pracovníků, jejichž jedinou kvalifikací bývá někdy jen vlastní zkušenost s návykovými látkami.
Využívání pozitivních vrstevnických modelů.	Negativní modely, glorifikace alkoholu a jiných návykových látek.
Program má jasná, dostatečně důrazná a prosazovaná pravidla týkající se zákazu návykových látek tam, kde probíhá.	
Program se zaměřuje pouze na ty protektivní a rizikové činitele, které se dají ovlivnit. I změna jednoho nebo několika málo z nich může někdy přinést pozitivní změnu.	

Zdroj: Nešpor, K., Provazníková, H. Slovník prevence problémů způsobených návykovými látkami. Státní zdravotní ústav Praha, 1997

Příloha č. 5: Část přílohy č. 1 ZNL

Příl.1

OMAMNÉ LÁTKY ZAŘAZENÉ DO SEZNAMU I

podle Jednotné Úmluvy o omamných látkách

(vyhláška č. 47/1965 Sb. ve znění sdělení č. 458/1991 Sb.)

Mezinárodní nechráněný název (INN) v českém jazyce	Chemický název	Poznámka
Acetorfin	3-O-acetyl-7alfa-[2(R)-hydroxy-2-pentyl]-6,14-endo- -ethenotetrahydrooripavin	
Acetyl-alfa-methyl fentanyl	N-[1-(alfa-methylfenethyl)-4-piperidyl]acetanilid	
Acetylmethadol	3-acetoxy-4,4-difenyl-6-dimethylaminoheptan	
Alfacetylmethadol	alfa-3-acetoxy-4,4-difenyl -6-dimethylaminoheptan	
Alfameprodin	alfa-3-ethyl-4-fenyl-1-methyl-4-propionyloxypiperidin	
Alfamethadol	alfa-4,4-difenyl-6-dimethylamino-3-heptanol	
Alfa-methylfentanyl	N-[1-(alfa-methylfenethyl)-4-piperidyl]propionanilid	
Alfa-methylthiofentanyl	N-[1-]1-methyl-2(2-thienyl)ethyl- -[4-piperidyl]propionanilid	
Alfaprodin	alfa-1,3-dimethyl-4-fenyl-4-propionyloxypiperidin	
Alfentanil	N-1-[2-(4-ethyl-4,5-dihydro-5-oxo-1H-tetrazol-1- -yl)-ethyl]-4-methoxymethyl-4-piperidinyln- -fenylpropionamid monohydrochlorid	
Allylprodin	3-allyl-4-fenyl-1-methyl-4-propionyloxypiperidin	
Anileridin	ethylester kyseliny 1-(4-aminofenethyl)-4 fenyl-4- -piperidinkarboxylové	
Benzethidin	ethylester kyseliny 1-(2-benzyloxyethyl)-4-fenyl-4- -piperidinkarboxylové	
Benzylmorfin	3-benzylmorfin	
Betacetylmethadol	beta-3-acetoxy-4,4-difenyl-6-dimethylaminoheptan	
Beta-hydroxyfentanyl	N-[1-(beta-hydroxyfenethyl)-4-piperidyl]propionanilid	
Beta-hydroxy-3-	N-[1-(beta-hydroxyfenethyl)-	

Příloha č. 6: Příloha k Závažnému pokynu policejního prezidenta č. 86/2006

Orientační hodnoty nejčastěji se vyskytujících omamných a psychotropních látek odpovídající znění ustanovení § 187a odst. 1 a 2 TrZ

DRUH	HMOTNOST (g) ¹⁾	
	“množství větší než malé”	“větší rozsah”
Heroin	0,15 (asi 5 dávek po 30 mg)	1,5 (asi 50 dávek po 30 mg)
<i>Morfin</i>	0,30 (asi 10 dávek po 30 mg)	4,5 (asi 150 dávek po 30 mg)
<i>Methadon</i>	0,30 (asi 10 dávek po 30 mg)	4,5 (asi 150 dávek po 30 mg)
Kokain	0,25 (asi 5 dávek po 50 mg)	5 (asi 100 dávek po 50 mg)
Konopí	15 (asi 10 dávek po 1,5g)	375 (asi 250 dávek po 1,5g)
<i>Pryskyřice z konopí</i>	10 (asi 10 dávek po 1g)	250 (asi 250 dávek po 1g)
LSD	10 tripů (asi 0,0005 g)	120 tripů (asi 0,006 g)
<i>MDMA a homology</i>	10 tablet (800 – 1 000mg)	240 tablet (19 200 – 24 000mg)
Amfetamin	0,50 (asi 10 dávek po 50 mg)	10 (asi 200 dávek po 50 mg)
Metamfetamin	0,5 (asi 10 dávek po 50 mg)	10 (asi 200 dávek po 50 mg)

Příloha č. 7: Příloha Pokynu obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 2/2006

Orientační hodnoty odpovídající znění ustanovení § 187a odst. 1, 2 tr. zák. nejčastěji se vyskytujících omamných a psychotropních látek

druh	hmotnost (g)
"množství větší než malé"	"větší rozsah"
heroin 0,15 Heroin HCl (asi 5 dávek po 30 mg)	1,5 Heroin HCl (asi 50 dávek po 30 mg)
morfin 0,3 Morfin HCl (asi 10 dávek po 30 mg)	4,5 Morfin HCl (asi 150 dávek po 30 mg)
methadon 0,3 Methadon (asi 10 dávek po 30 mg)	4,5 Methadon (asi 150 dávek po 30 mg)
kokain 0,25 Kokain HCl (asi 5 dávek po 50 mg)	5 Kokain HCl (asi 100 dávek po 50 mg)
THC (marihuana, hašiš) 0,3 THC (asi 10 dávek po 30 mg)	7,5 THC (asi 250 dávek po 30 mg)
LSD 0,0005 LSD (asi 10 dávek po 50 mg)	0,006 LSD (asi 120 dávek po 50 mikrog)
MDMA a homology příbuzného typu (extaze) 1 MDMA-base (asi 10 dávek po 100 mg)	24 MDMA-base (asi 240 dávek po 100 mg)
amfetamin 0,5 amfetamin-base (asi 10 dávek po 50 mg)	10 amfetamin-base (asi 200 dávek po 50 mg)
metamfetamin 0,5 metamfetamin-base	10 metamfetamin-base